

Szövetség

ARADI KULTURÁLIS SZEMLE

— XXV. ÉVFOLYAM, 1. (140.) SZÁM —

Havas rózsák

(Allerhand István felvétele)

A R A D
2021. február

VÁLOGATÁS A ION ANDREESCU KÉPZŐMŰVÉSZETI ALAPÍTVÁNY TÉLI TÁRLATÁNAK MUNKÁIBÓL

Dana Ziegler: Burano

Jurik Pál: Kompozíció

Albert Anna: Gyermekkor

Szabó Mónika: Téli utca

*ifj. Baranyai Ferenc:
Ókrös szán*

*Matekovits Berta Varvara:
Tél a Maros-parton*

Daniel Birău: Tél

*Rus
Lenuța:
Téli tájkép*

*Melics
László:
Téli tájkép*

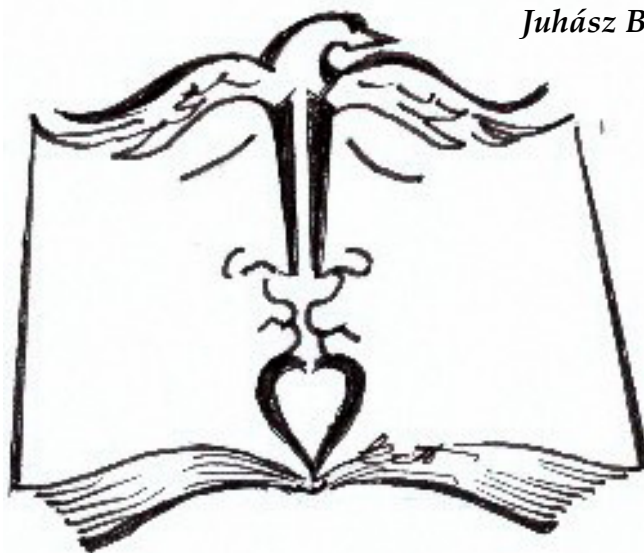
Tartalom

Juhász Béla: Változások ideje	1
Irodalom, művészet	
Brittich Erzsébet: /Nyugat felől fúj/	2
Geanina Iovănescu: Versek	2
Ódry Mária: Arad	3
Grosz László: Panellét	3
Szabó Péter: Budai Nagy Antal elkallódott verstöredéke	4
Radnai István: Felfelé a Bodrogon	4
Frideczky Katalin: Macskasírató	5
Nagy Gizella: Találkozásom a hercegnővel	6
Kocsik Krisztina: Héja	7
Bodó Barna: Soros	8
Révök Retép: Líviusz! Egy kortárs, aki elvesztette a mosolyját	9
Jámbor Ilona: Kettős úton	11
Nótáros Lajos: Asszony, aki nincs (4.)	15
Oktatás	
Dr. Bencze Mihály: Emlékezés Péter András matematikatanárra	18
Matekovits Mihály: Változatos érettségi vizsga	19
Rudolf Ágnes: Iskolai versenyek és ünnepek... online	21
Helytörténet	
Ujj János: 130 éves a Szabadság-szobor	22
Puskel Péter: „Csak” Zerkovitz Rudolf	24
Sarusi Mihály: Mőzeshitűek minálunk (1.)	25
Tudomány	
Dr. Vajda Sándor: Két tudós nő a génszerkesztésben elért úttörő eredményekkel érdemelte ki a 2020-as kémiai Nobel-díjat	26
Hitélet	
Bátkai Sándor: „Te is, fiam, Brutus?”	28
Horváth Csaba: A vakcina	29
Azt írta az újság	
Piroska István: Az aradi Tóth Árpád Népi Kollégiumról	31
Sport	
Blazovich László: Aradi labdarúgók Szegeden	33
Piros Dénes: Emlékeim a báróról (2.)	33
Keresztretjévény	
Brittich Erzsébet: Arad híres tudósa	35
Memoár	
Koreck Aladár: Remember	36
Dr. Markovity Radmila: Nagymamám emlékére	37
Humor	
Kövér Péter: Ezer szó egy húsbavágó kérdésről, avagy a vegetáriánus kannibál	38

VÁLTOZÁSOK IDEJE

Sok minden megváltozott mostanában. Gyerekeink iskola helyett otthonukban kuksoltak a monitor előtt. Online oktatás helyettesítette az igazit. Egykori barátaink bebújtak enyhe magányukba; tán már nem is igen kíváncsiak ki onnan. Minden szinten előtérbe került az internet, a virtuális valóság; elfelejtettük élni az igazi életet. Megrendült hitünk az orvostudományban, a medicusokban, a csodagyógyszerekben. Rájöttünk, hogy a halálos járványt eredményesen magukévá teszik a politikusok, és felhasználják céljaik elérésére. Létjogosultságot szereztek maguknak az összeesküvés-elméletek. Látszólagos vasfüggönyök emelkedtek eddig áttetsző határainkon. Bizalmatlan tekintetek pillantottak ki minden és mindenki felé a védőmaszkok mögül. Elvesztettük évszázados hitünket. Szertefoszlottak jól átgondolt terveink. Félelem leple alatt teljesen visszafogottan éltük életünket. Elfelejtettünk szeretni, ölelni, szerelmes szavakat suttozni, félretettük a romantikát. Lemondtunk elveinkről, céljainkról; szétszóródtak álmaink. Ne hagyjuk, hogy legyőzzenek! Senkinek ne engedjük meg, hogy fölénk emelkedjék! Maradjunk meg magunknak! Éljük azt az életet, amit nekünk rendelt a Teremtő! Halálos vírusokkal vagy vírusok nélkül, háttérrel szeretetben, őszinte ragaszkodással. A sorsunkat úgysem kerülhetjük el. Előbb vagy utóbb győzni fogunk! És megszokjuk, elfogadjuk a kikerülhetetlen változásokat.

Juhász Béla

Kettő Groza János grafikája

Brittich Erzsébet

*/NYUGAT FELŐL FÚJ/
(1920)*

Nyugat felől fúj a szél,
viharos szellőkések
hajtanak fölénk sötét
felhőket. Gyászos ének

kél a lomb közt, szél süvít,
fát tép ki gyökerestől,
nyugalmat, rendet felborít,
hangja zúg nyugat felől.

Eső áztat, ver a jég
kertet, mezőt és vadont,
mai napon még az ég
is siratja a dermedt hont.

Kett Groza
János
grafikája

Geanina Iovănescu

VERSEK

XVI.

Olyan mély éjszaka van,
hogy a csillagok
elfelejtettek megjelenni, vagy talán ők is
félnek a sötétségtől.

Én a sötétségtől nem félek...
a messzeségből
nagy erővel
fény közeledik
felém,
amely mélyen
megérint,
és felébredek
karjaidban
az ismeretlentől oltalmazottan.

LXXXV.

Szerettem az eget és a tengert,
szerettelek téged,
és nem hittem,
hogy tudok egy egész világot szeretni,
ahogyan szeretlek most téged.

Megtanultam
hinni,
hogy kincs
az élet,
melyet érdemes
felfedezni.

Fordította: Regéczy Szabina Perle

Ódry Mária

ARAD

(EZÉRT ZENG MINDEN FÁJDALMAS ÉNEK)

Sem Erdély, sem Bánság, sem Máramaros
ARAD, Teneked mi a fontos?
A Haza ott van, ahol érzed
(lehet kevés vagy sok a pénz),
az otthon, az OTTHON;
vagy
éjjel a padon alvó hajléktalan vagy?
(nincs hazája, sem otthona,
a lelke is csak otromba vágy)
el innen, el,
vagy valami
úszó jégtáblán is
talpon maradni,
– fázva, reszketve, menekülve
a belső egyetlen lehetőségbe,
hol élni, élni még lehet,
egy belső lakatlan sziget?
Hol felkel a Nap, és
este lenyugszik,
friss zöldek, erdők,
élettel teli dombok, hegyek,
Uram, Uram, én hová is legyek?
Fehér foltok a térképen,
(min reggelizek éppen:
vajás pirítós – lágy tojás),
immár nincs semmi kifogás,
– a térképről hogy letörülnének,
ezért zeng minden fájdalmas ének.

2021. január 13.

Ódry Mária: Tavaszi Maros-part

Grosz László

PANELLÉT

Itt születtem, fel is nőttem,
S immár nyitott könyv előttem
Szomszéd pasas napja-éje,
S tudhat rólam is, cserébe...

Áthallatszik olyan sokszor,
Ha veszekszik, netán horkol,
Vagy asszonyát éppen gyúrja,
S kutyával megy sétaútra...

Cigifüstjét számban érzem,
Szokott dolog köhögésem,
Klotyón ülve tűnődhetem:
Közös sors jut néki s nekem...

Unva a taposómalmot,
Emlék-terepszemlét tartok,
Komfortcellás álmom gyérül,
Panellét – még rácsok nélkül!

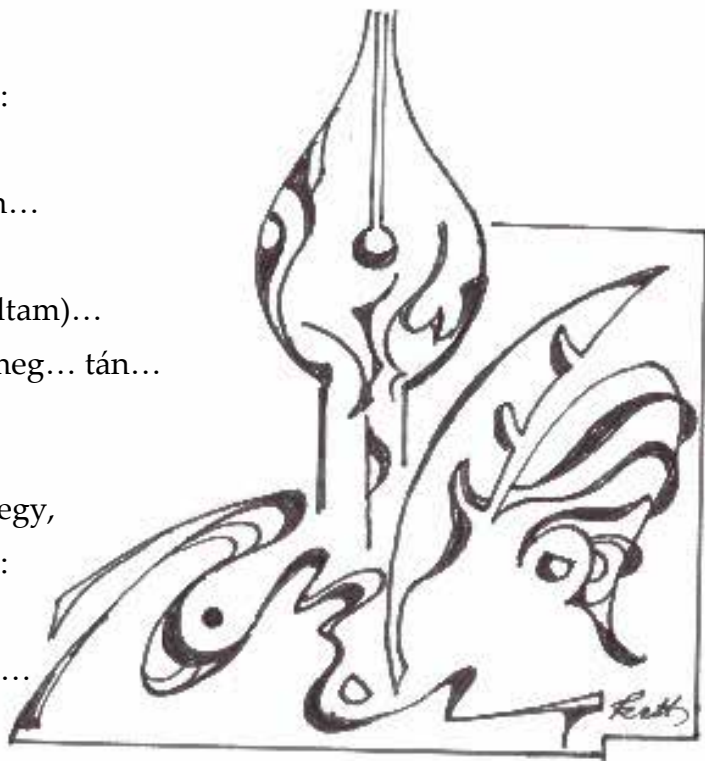
Szabó Péter

BUDAI NAGY ANTAL

ELKALLÓDOTT VERSTÖREDÉKE

hol minden küzdelemre csábít – lelkem elvágynak...
mert nehéz hegy – küzdeni... /építeni mindig egy...
hát miért legyek, ki száll szállásról – és csak így szól:
(szállásra) – másképp is lehet – éltem itt eleget.../
Ha soknyelvű a táj – hazám –, nincs egyenes kaszám...
és ha néha e tájban jó tollal is, csak vártam,
meg nem álltam... véres nem lett (sebet sem számláltam)...
gyönyörködtem csupán – és csak engem sebzett... meg... tán...

mert minden küzdelemre csábít – lelkem elvágynak...
ha szembe megyek... küzdeni – így lehetek mindig egy,
hát miért legyek, ki száll szállásról – és csak így szól:
szállásra! – másképp is lehet – éltem itt eleget...
ha soknyelvű a táj – hazám –, nincs egyenes kaszám...
és ha néha a hegyen jó karddal is csak vártam,
meg nem álltam... hitemben csak sok sebet számláltam...
gyönyörködtem volna – de hamis volt az ellen-horda...

Kett Groza János grafikája

Radnai István

FELFELÉ A BODROGON

A csónak új meg új lendületet véve siklik a vízben. Csendes a víz, közepes vízállásnál nem túl erős a sodrás. A csónakos bámészkodhat.

Aztán behúzza. Ezt a hajót – a szakembernek minden hajó, talán az is, amit hetvenöt éve hajtogatott – két pár evezővel és gurulópaddal tervezték. Kormányos híján hátra-hátranéz, mint az a politikus, aki minden kampányban a múltat húzza elő. Persze, neki a háta mögött a jövő közeledik, akár sodródó fatörzsek képében. Szinte lehetetlen ezt a szélesre épített járművet felborítani, az alján, pont az alján elhelyezett taréj miatt. Ha mégis felfordulna, hasonlítana egy hal vagy cetfélé-

le uszonyára. De csak a parton látható, amikor a vízből kiemelik. Ugyanis nem borul fel.

A csónakos húzza az evezőt, van annyi rutinja és ütemérzéke, hogy egyenesen halad az egyik part mentén, csak ki kell választani, melyiken. Elvileg bárhol kiköthetne. Az ártéri erdő kifut a partra. Sűrű szövevényes ág- és törzsrengeteg. A fák a pusztulásuk után még ácsorognak valameddig.

Ő a korlátnál ácsorog. Elvándzorgott a hídra, és a fantázia evezői hajtják előre, folyással szemben. Bár mindenki tudja, és tudja ő is, hogy a sodrás már a torkolathoz közelíti. Valami semmi-tenger-

be, ahonnan nincs visszatérés, de ez nem az a csónak, még nem.

A kílbot még hasítja a vizet.

Egy, a partra majdnem merőleges, a folyóba zuhant fatörzs, távolról egy birkára vagy talán farkasra hasonlít, amely nem tudott átúszni a túlsó partra, ezért kimászna a vízből, ám sikertelenül.

Valódi vadvíz-ország. Érzí, amikor kilép a csónakból, hogy bokáig vizes lett az egyik lába, a másik térdig. Sikertelenül elhagynia a csónakot, kötelet köt a legegészségesebb élő fatörzshöz. Még nem akarja, hogy a végzet elsodorja a csónakot. Kapcsolatát azzal a világgal, amit általában civilizációnak neveznek, csak szünetelteti.

Civilizációval, amely béklyót köt a vágyaira, ahol viselkedni kell. Tülekednie az ennivalóért. Ez fizikailag is bekövetkezik a bolt pénztáránál vagy az állófogadáson, ahol a legjobb falatokat már

más ízlelgeti. Ha jól helyezkedik, úgy, hogy lássa a közeledő pincért, ha egyáltalán jön egy új tálcával. De csak a kiürült tányérokért jön, a poharakat szedi össze. Meg a maradékot, amit az illető kiszedett, és otthagyt. Ő még reménykedik, hogy kárpótolja az élet legalább egy sütemény erejéig. Vágyik az édességre, amely állítólag méreg szervezetének, amely közeledik ahhoz a gazdaságossági totálkárhoz, amelyben javítani, operálni már nem érdemes.

Visszacsorog a hídhöz, ahol elkötötte valakinek a csónakját. Valakiét, akinek az izmai feszesek. Akinek nem a háta mögött nyílik meg a jövő, akinek telik kormányosra: szépasszonyra. Borra és bohóságokra. Aki, mint a kilátóból, széles horizontú életet lát maga előtt.

Ácsorog a hídon, de senki sem jön a csónakért.

Frideczky Katalin

MACSKASIRATÓ

Évek óta nem mentünk együtt sehová. Felváltva nyaralunk. Valakinek vigyázni kell a macskára. A macskát nem bíztuk senkire. A macska a miénk. Illetve mi vagyunk a macskáé. Felváltva. Hol én, hol a lányom. És az esedékes párjaink, akikhez nincs túl nagy bizalma a macskának. A macska nem szereti az esedékes párjainkat. Szerinte rossz útra tértünk. Egyedül ő méltó arra, hogy imádjuk és szolgáljuk. Mindig neki lett igaza.

Azt mondják a szomszédok, hogy a macska már akkor tudja, hogy jövök, amikor belépek a döngő házkapun. Onnan még pár lépcső a belső kert üvegajtáig. Mire odaérek, a macska már ott ül, és nyávogva vár. Azt mondják, a hetedik határból is szalad, és szedi a lábcskáit, hogy odaérjen a kertkapuhoz, mire beillesztem a zárba a kulcsot. Olyan, akár egy kutya, mondják.

A macska nem kutya.

Anyósom minden évben felnevelt egy kismalacot. Cumisüvegből etette, vakargatta, kényeztette. A malac mindenhová követte. Olyan, akár egy kutya, mondják.

A disznó nem kutya.

Kutyából nem lesz szalonna. A disznóból lesz. Anyósom zokogva rejtí arcát a kötőjébe, amíg a

böllér levágja a malacot. Aztán kolbászt és egyebet csinálnak belőle. Szalonnát, többek között. Tortáknak. Disznótort.

Tegnap egész nap nyugtalan voltam. A macska halódik. Szeretném még utoljára látni, elbúcsúzni tőle.

Ma lesz a napja. A búcsú napja. Viszek még neki valamit, amiről tudom, hogy szereti. Talán bele nyál, talán örül neki, mint a halálraítélt, akinek az utolsó kívánsága szerinti ételt főzik kivégzés előtt. A macska a vackába bújva pihen. Nem akar már beszélgetni, kedvenc ételt nyalni, dorombolni. Nem kell a simogató kéz se már. Békesség kell. Elvonulni valahová, ahol csendben meg lehet halni. Kezek nyúlnak felé, és gyengéden kiemelik a vackából. Mindenki ölbe akarja venni még egyszer, utoljára. A macska nem akarja ezt, de már nincs ereje tiltakozni. Óvatosan betessékkeljük a hordozódobozába, és készülődni kezdünk az orvoshoz. Útközben nincs kedvünk megmutatni a kíváncsiskodóknak, mi van a dobozban. Egy halálkó macska van benne. Pillekönnyűre fogyott, gubbaszt a sarokban. A szeme beesett, a szőre csapzott, semmi aranyos nincs benne. Tessék továbbmenni, nincs itt semmi látnivaló! A házmes-

ter néni, mielőtt kienged a lépcsőházból, megszorítja a karomat. Ő is tudja már, hova megyünk és miért. Honnan tudja? És a macska honnan tudja? Hetek óta hordozzuk az orvoshoz infúzióra, szteroidért, vitamin- és antibiotikum-injekciókért. Honnan tudja, hogy most másféle injekciót fog kapni? Elképzelem, amint öregem és menthetetlen betegen engem visznek egy himbálózó dobozban az orvoshoz, aki majd átsegít a másvilágra. Jobb lesz nekem így. Mindenkinek jobb lesz így.

A macska még fúj és morog, mikor kihúzzuk a dobozából, de egy villámgyors *szuri*, és pár perc

múlva már semmit sem érez. Fogjuk a kis testét, és simogatjuk, ahol érijük. Közben suttogunk hozzá, és felemlegetjük élete legszebb perceit... amiket nekünk szerzett. Még öklendezik egyet, aztán szeme kikerekedik, pupillája hatalmasra tágul, és mozdulatlanra merevedik. Semmire sem reagál már, hiába legyezzük a szeme előtt. Jöhet a doktor. Kimegyünk a szobából. Fizetünk. A dobozt is ott hagyjuk. Több állat nem lesz. Mehetnénk együtt is nyaralni ezentúl. De nem megyünk. Csak most már nincs kire hivatkozni, hogy miért.

2018. aug. 28.

Nagy Gizella

TALÁLKOZÁSOM A HERCEGNŐVEL

Hivatalos megbeszélésre érkeztem. Egy udvarias alkalmazott közölte, hogy a főnök azonnal itt lesz, majd bevezetett az irodába, hogy ott váraкоzzam. Kiválasztottam a legkényelmesebb széket, és lehuppantam rá. Jólesett az ülés a hosszú gyaloglás után. Önfeledten élveztem a kényelmet, amikor észrevettem, hogy a sarokból egy világoskék szempár szegeződik rám.

– Hát te ki vagy? – szólítottam meg az engem figyelő négy lábút.

Azonnal a székem előtt termett. Akkor láttam, hogy karcsú sziámi macska a megfigyelőm. Éppen meg akartam simogatni, de félúton megálltam, mert a sziámi emberi hangon válaszolt a kérdésemre:

– Princessz vagyok – mondta egyszerűen. – Te pedig szemtelen betolakodó vagy, mert elfoglaltad a kedvenc helyemet – tette hozzá, és ostorszerű farkával néhányszor megpaskolta a padlót.

– Bocsánat – hebegtem meglepetten –, nem tudtam, hogy ide állatok is bejárhatnak.

– Neked nincs macskád? – kérdezte a hercegnő (a neve ugyanis ezt jelenti).

– De van – feleltem barátságosan, és Tarkára, háromszínű, pajkos cicámra gondoltam.

– És neki nincs kedvenc helye a lakásban? – érdeklődött tovább a kék szemű hercegnő.

Mielőtt válaszoltam volna, az ajtóra pillantottam, de a főnök még váratott magára. Kénytelen voltam válaszolni.

– Tudod – kezdtem hozzá a kissé bonyolult felelethez –, én falun élek. Ott a macskát nem szok-

ták a lakásba beengedni. Elég nagy az udvar, ott tanyázik nyáron. Télen meg behúzódik a színbe, vagy felvackol a padlásra a hideg elől.

A hercegnő beleborzongott a hallottakba.

– Talán még macskatápot sem adsz neki? – kérdezte gyanakodva.

– Nem szükséges – válaszoltam. – A konyhán mindig akad ételmaradék. De ha ezzel nem elég-szik meg, mehet egerészni.

A nézéséből kitaláltam, fogalma sincs, mit jelent az egerészés. Ekkor röviden felvázoltam előtte faj-tája házasításának történetét. Hogy több ezer év-vel ezelőtt azért szelídítette meg az ember a macs-kát, hogy a magtáraktól távol tartsa a rágcsálókat. Falun ma is főleg azért tartanak macskákat, hogy a kamrákból, padlásokról, búzaszások környé-kéről eltakarítsák az egereket, amelyeket azután jóízűen el is fogyasztanak. A hercegnő méla un-dorral, hitetlenkedve nézett rám, és csak ennyit mondott:

– Micsoda barbárság!

Éppen meg akartam cáfolni, amikor nyílt az ajtó, és belépett a főnök. Princessz pedig – miután egy lesújtó pillantással végigmért – igazi herceg-nőket meghazudtoló méltósággal kivonult a szo-bából.

– Remélem, nem zavarta túlságosan a nyávogá-sával – jegyezte meg a főnök.

– Szó sincs róla – feleltem. – Igazán jól elbeszél-gettünk.

HÉJA

Izaura nagyon kedves és illedelmes, kilencéves kislány volt. Tanulásban az utolsók között kullógott, viszont szorgalomban túltett társain. Valahányszor takarításról vagy egyéb munkákról volt szó, mindig ő volt az első, aki jelentkezett.

Nem csoda, hiszen otthon gyakorlatilag ő vezette a háztartást. Szülei általában alkoholmármorban fetrengtek egész nap, amikor pedig nem, azon dolgoztak, hogy visszakerüljenek a szokott állapotba. Hatéves kisöccséről szintén ő gondoskodott. Próbált főzőgetni is, a szomszéd idős néni tanácsai alapján. Teljesen természetesnek tűnt neki minden efféle tevékenység, bár a környékbeli gyerekekkel is szívesen játszott. Már amikor azok szóba álltak vele, ugyanis nem igazán szerették a kis koszoszt, ahogy egymás közt nevezték. Izaura pedig elég nehezen mosott még, kicsi kezei gyengécskéek voltak még ahhoz. Felnőtt felügyelet hiányában pedig nehezen ment a tanulás. Azt szerette a legjobban, amikor a tanító néni a kezét fogta, és úgy segített neki írni.

Nem messze tőlük lakott a nagybátyja, akit mindenki csak Héja néven emlegetett. Az igazi nevét csak kevesen tudták. Több elmélet keringett arról, hogy honnan származik ez a név: egyesek szerint úgy csapott le fiatalabb korában a szép lányokra, mint egy héja, mások szerint olyan veszélyes, mint a héja, volt, aki szerint kivételesen éles látása miatt ragadt rá ez a név. Héja hatvanéves volt, nőtlen. Cimborái vénlegénynek nevezték, de ő ezt nem szerette, bár azt senki sem tudta pontosan, hogy miért nem nősült meg sosem. Héja kerülte testvérét. Míg ő dolgozott, testvére csak züllött, és nem törődött a családjával. Bár őt sem vetette fel a jólét, azért tisztességesen élt. Bátyja gyermekeit sem kereste soha, azt mondta, azok is olyan züllött fajták.

Egy nap aztán Héját munkahelyén baleset érte, leesett a traktorról, és eltört a lába. Ágyban kellett fekvődni, nem tudott csinálni szinte semmit. Másnap megjelent nála Izaura. Héja először el akarta zavarni, de a kislány csak bámult rá boci szemeivel, értetlenül, és azt mondta, segíteni jött. Kis gondolkodás után, más választása nem lévén, végül elfogadta a segítséget. Izaura kitakarított a szobában, a konyhában, teát főzött és egy kis

krumplit. Bevitte Héjának, aki titkon igen hálás volt a meleg ételért. Nem mondta a lánynak, hogy menjen másnap is, de titkon remélte, hogy eljön.

Teltek, múltak a napok, Izaura minden nap elment nagybátyjához iskola után, rendet rakott, ételt készített neki. Héja mindig tanított valami új ételt a kislánynak, elmondta, hogyan kell készíteni, az pedig hűségesen, szóról szóra, nagy gonddal és odafigyeléssel követte az öreg utasításait. Héja kezdte egyre jobban megkedvelni a kislányt, aki olyan volt, mint egy kiscica: csendben volt, de amikor szükség volt rá, rögtön ott termett. Héja sokat mesélt neki, tanítgatta, sokszor még a házi feladatában is segített. Így teltek el a hetek, mígnem Héja meggyógyult. Újra munkába állt, Izaura pedig nem látogatta többet.

Egy hét sem telt el, Izaura apját börtönbe zárták lopásért és gyilkosságért. Részegen lopni akart a piacon, s mikor az árus ellenszegült, leszúrta. Míg Izaura iskolában volt, anyja fogta a kisöccsét, és elutazott az ország másik részébe, vissza a szüleihöz, akik azt mondták, csak egy gyermekkel fogadják be. Amikor a kislány hazaért, nem tudta, hová tűnt anyja és testvére. Várt. Aztán beesteledett, és aggódni meg félni kezdett. Átment Héjához, hátha az tud neki valamit mondani. Ő sem tudott többet, de mondta a kislánynak, maradjon ott, amíg anyja megjön.

Pár nap múlva Héja megtudta, mi történt, de nem akart semmit sem mondani Izaurának, hogy ne szomorítsa el. Így hát a kislány végleg ott maradt nagybátyjánál, aki szépen gondoskodott róla, és mindenkinek hangoztatta, mennyire hálás azért, hogy amikor rá volt szorulva, a kislány segített neki. Mire Izaura tizenhét éves lett, megszületett első közös gyermekük.

SOROS

Nem értem. Igyekszem előítélet-mentesen közelíteni korunk egyik jelentős közéleti szereplőjéhez, ahhoz az emberhez, akinek annyi pénze van, hogy mindenütt odafigyelnek a szavára.

És itt van az első dilemma. Nem kell okosat mondanod, nem kell valamit felfedezned, csak legyen nagy rakás pénzed, és akkor lesz szavad is. Ugye, fura?

Teljesítményorientált világunkban mindent külön-külön, az oda illő mércével szokás mérni. A sportolót stopperrel, ha futó, gólokkal, ha labdát kergető csapatjátékos. Ekként a politikus megszólalásának fontosságát a rá bízott felelősség mértéke adja meg. Ha valaki az Egyesült Államok elnöke, a világ első számú hatalmát vezető politikusként figyelnek rá. Ha nem ennek megfelelően nyilatkozik meg, akkor jön a mindenféle kritikus kommentár. S bizony, az Európai Unió korábbi bizottsági elnökének nem egy megnyilatkozását bírálták keményen, s nem volt ritka a magyarázó feltételezés: valamilyen „bódítás” hatása mutatkozik meg szövegében.

Kérdem, miért kell odafigyelni Soros egyik vagy másik megnyilatkozására. Miért és kinek fontos, ha megszólal, például Európa jövőjéről? A magánember Sorosra akkor kellene odafigyelni, ha világunk rendjéről valami roppant okosat, rendkívülit, új igazságot mondana ki. Ő újat nem mond, ugyanazt hajtogatja, kicsit átcsomagolva. Belőle a pénze beszél, a pénzcsinálás hajtja, a világ minden pénze sem elég neki. Hajtja a pénz óhajtása, elnézést a stílusért: úgy osztja az észet, hogy az észbontó.

Ismert, mindenki tudja: Sorosnak felelőssége nincs, senki semmivel meg nem bízta. Nem tudós, még ha szerzőségével meg is jelent pár könyv – ezekben leírja a véleményét. Mindenkinek lehet véleménye, mondjuk a Covidról, bár igen kevesen értenek hozzá. Véleménye szaktudás nélkül is lehet bárkinek... de nem lógnak a szavain felelősségtől görnyedő politikusok. Látjuk, az európai politika első sorában állók akként figyelnek a szépkorú (mondjam: aggkorú?) pénzmágnásra, mintha a mondandója számukra roppant fontos volna...

Nem értem. Nem a pénzmágnást, ő olvasható képlet. De: mivel képes Soros Európa fontos poli-

tikusait rávenni arra, hogy alapértékeket tagadó, pénzügyi hatalmáról szóló, káoszt ígérő terveit hű odafigyeléssel fogadják? Ha egy politikus Sorost az általa megfogalmazott „okosságokért” értékeli sokra, akkor baj van az illető józan ítélőképességével. Nem tudja felmérni, mi fontos, és mi nem mai világunkban. Minden politikus elsőrendű viszonyítási pontja és felelősségének mércéje az a közösség, amelytől a politikai felelősséget kapta. Nem Soros vagy más önjelölt próféta. Ebben nincs apelláta. Ha valaki okosat mond, hallgassuk meg, de a közéleti szerepeknek és felelősségeknek megfelelő módon.

Mitől van Sorosnak szabad bejárása az európai Nyugat nem egy kormányfőjéhez? Titkos klub tagjai? Rokonok a pénzcsinálásban? Vad eszmék felkent társhirdetői? Érthetetlen, ugye? Mert arra gondolni sem merek, hogy ezeket Soros valamilyen anyagi érzékenyítette... az nagyon megszire vezetne. Ez már a magas korrupció világát vetíti elénk... Persze, valamilyen virtuális eszmei klubnak valamennyien tagjai lehetnek, ahol ki-ki örül a társnak... De: a magánember szabad mozgását ne keverjük össze a politikusi mozgástér kijelölt táncrendjével.

Mondom: a helyzetet továbbra sem értem. Jövönket féltő, a változásokra odafigyelő polgárként igenis szeretném megérteni, mi történik. Mert egy bizonyos: a Soros-jelenség létezik. Azt nevezem Soros-jelenségnek, amikor a dolgok nem az ismert logika szerint állnak össze, amikor bizonyos helyzetek abszurdvá válnak, ott áll a figura fejjel lefelé, kalimpáló lábakkal az égnek. Említsek ebbe a képbe illő nyugati politikust? Inkább nem teszem.

Tudom, Sorost képtelen vagyok a talpára állítani, ahhoz én és a hozzám hasonlóknak nagyon kicsik vagyunk. De ahhoz nem, hogy kimondjam: meztelen a király! Igen, ezt egy gyerekkori meséből hoztam magammal. Sorost a pénzéhség hajtja, nem az emberiség jövője iránti aggodás.

Jó volna, ha a mesék igazságtartalmára Soros is ráébredne. A második gyermekkor erre csodás lehetőséget nyújt...

LÍVIUSZ! EGY KORTÁRS, AKI ELVESZTETTE A MOSOLYÁT

Már messziről mosolygott. „Hogy vagy? Mi újság?” Fontos kérdés, mert ami régi, azt már unod. Ezért kérdezed a másiktól, hogy mi újság, hogy aztán jól hozzászólhass. A „mi időnkben” ez a kérdés fölösleges volt, mert, hála pártunknak és bölcs vezetőjének, létezett a biblikus faliújság. Azért biblikus, mert ott minden újságot megtudtál, amit tudni kellett. Ami meg nem volt benne, azt jobb volt nem tudni. Faliújság volt minden köztéren, közintézményben, állomásokon, hivatalokban, iskolákban, igen, még óvodákban is kötelező volt. Az apparátus egy fontos eszköze volt, mert még nem volt Facebook! Mivel mással győzhették volna meg a munkás-paraszt dolgozót a szisztéma felsőbbrendűségéről? Arról, hogy miért jobb a rossz a jónál, ami azelőtt volt. Az elenyésző, amúgy is zavaró intellektuel számára meg ott volt a művészeti brigád. Jól ki volt találva!

A faliújságon, úgymond, üveg alatt mindenki megbírálhatta a lógós, reakciós, templomba járó munkatársát (horribile dictu et auditu, a főnökét is, de ezt csak a sorok között, metaforákban!), akinek ettől aztán jobb volt vigyázni az irhájára, nehogy megüsse a bokáját, mert fütyült a templomban, ahol még faliújság sem volt. Ha érted, amit ő meg kellett, hogy értsen.

A művészeti brigád meg ennek a továbbfejlesztett népi demokratikus zenés-táncos változata volt. Hogy a szabad estéiden se szenvedjél propagandamegvonásban. Fontos vívmánya volt a dolgozó felsőbbrendűségének a panaszkönyv is. Egyszer vettem az állami pékségben egy barna kenyeret, és jogosan felháborodtam, hogy nincs, mibe becsomagolják. Azonnal kértem a panaszkönyvet a falfehér eladótól, kiteptem belőle két lapot, és becsomagoltam a cipót.

*

Az orvosi egyetem folyosóján, mindjárt a bejárat kapu mellett volt a faliújság, kikerülhetetlenül. Hirdette az új ateista vonalat, ha már az épület korábban német papnevelde volt. Ezért aztán ezek az ateisták folyton isteneztek. Onnan mosolygott ránk pirosított orcákkal Líviusz, a művészeti brigád sztárja. Jóképű, mindig vi-

dám, népszerű fiú volt. Focista! Jól ismertem a bentlakásból. Az ország csücskéből jött. Óbéról, a hármashatárról. Ha még egy kilométerrel arrábból jött volna, már útlevél kellett volna, az pedig nem volt. Senkinek! Minek is, ha amúgy is itt volt a legjobb... mint megtudtuk a faliújságból. Fölöttem járt ugyan, de mindig megálltunk, hogy beszámoljunk egymásnak, mi újság. A régit már untuk. Nem volt magyar, mégis magyarul beszélt velem. Másokkal németül, szerbül, bolgárul, románul. Bánságiul, természetesen, rokonszenvesen! Eltelt egy idő, amíg feltűnt, hogy eltűnt. Aztán jött a hír, hogy kórházban van. A lába fáj egy focimeccs után. Nem javult. Agyonoperálták a lábszárát. Csontrák, derült ki. Testileg-lelkileg megtörtén ment el mellettem, nem kérdeztem, mi újság. Aztán jött a hír, amputálni kellett, nem maradt más kiút, hogy az életét megmentsék. Eltűnt, évet vesztett, talán kettőt is, mire újra megkérdeztem tőle, mi újság. Elmondta, mit érzett, amikor a műtőben hallotta, ahogy koppan a levágott lába, amikor bedobták egy vederbe. A műtét sikerült. Fájdalmai ellen a morfium volt a megoldás. Fügővé vált, elvesztette a tartását, szabadesésben volt. Nagyon sajnáltuk!

*

Amikor felismertem hangját – „Retép! Hogy vagy? Mi újság?” –, alig ismertem rá. Egy sokat megélt, bölcs ember benyomását keltette. Rákérdeztem, hogy van. „Hát hogy? Tudod – mert többször beszélünk róla –, megterveztem a jövőmet hónapokra, évekre előre. Most már tudom, hogy percek, sőt pillanatok határozzák meg az életet.”

Én még gyerek voltam, ő meg már nem. Az átélt dolgok másképpen láttatták a valóságot. Nem volt egyedül, egy lánnyal volt. Egy nagyon csinos lánnyal. A brigádból. Aki segített neki, hogy megfogja magát. Letette a mankót, megtanult a protézissel járni. Aki nem tudta, észre sem vette. „Kelj fel, és járj!” Újra voltak tervei, felvette a küzdelmet. Mosolya viszont elkallódott valahol. Úgy tekintette, hogy megmenekült, enyhítettek a büntetésén, de már nem fog táncolni a művészeti brigádban – viccelte el a dolgot. Tudta, a lépés-

nek nem a hossza számít, hanem az iránya. Azt is, hogy a múltból nem épülsz, a jelen csak egy pillanat, foglalkozz a jövővel. A céljaiddal. Egy rokkantnak nagyobb szüksége van célokra, mint egy szerencsésnek. Ha a szerencsét fájdalomdíjnak érzed, és nem járandóságnak, akkor változtass foglalkozást! Megértette, hogy semmi nem változik, ameddig magad meg nem változol. Ha ezt felfogod, akkor nemcsak azért nevelsz, hogy... ne sírjál. Ezen felismerések bölcsőbbé tették, kényszerűen. Halk fiú lett. Rájött, hogy a csend nem üres. Tele van válaszokkal. Minek kérdezzon annyit? Úgy volt bátor, hogy ismerte a félelmet, és a célért vállalta a rizikót is. A cél is csak egy álom, de most már időponttal. A kábítószer is elhagyta. Visszajött, de már nem ugyanaz volt, aki a faliújságról mosolygott. Elvesztette a mosolyát.

Örültem a hírnek, a találkozásnak, és becsültem az akaraterjét. Egyenes úton befejezte az orvosit, és ugyanúgy kihelyezték falura, mint mindenki mást, az akkori úzus szerint. Itt megszakadt a szál. Én követtem a saját utamat. Egy tanulságos évet tölthettem Olténiában, mielőtt visszaügyeskedtem magam haza, a megyébe, Arad-Hegyaljára, ahova ingázhattam otthonról. Micsoda minőségi ugrás!

*

Mikor, mint földi, megjelentem, hogy elfoglaljam az új posztomat, kiderült, hogy Líviusz helyére érkeztem. Nem találkoztunk, mert már továbbállt, de csak jót meséltek róla, aminek örültem, mert fedte azt a képet, amelyiket őriztem róla.

Még még valamit, amiről nem tudom eldönteni a mai napig sem, hogy örüljek-e neki vagy sem! Segíts egy kicsit, ha tudsz!

Ha olyan jól tudnék írni, mint ahogyan szeretnék, ezt szeretném valahogy megírni! Ezt a valamit. Egy legendát, mert a legenda szó latinul olvasnivalót jelent.

*

Magának való, halk szavú kortárs volt, szerették a betegei. Nem verte nagydobra, hogy karriertervei egy egyetemi városba szólítják. Pályát kívánt változtatni. Tudni valamit elengedni... bölcsesség, és ő bölcs volt. Ezt meg is tenni... bátorság. Emelt fővel megtenni... már méltóság. És ő méltó volt! Szakosodni szándékozott, megpályázott egy asszisztensi állást az egykori egyetemén, ami természetesen egy sor vizsgát előfeltételezett,

még hozzá a távoli, oly idegen Bukarestben, ahol tudták, hogy az ország egyik leghíresebb borvidékéről jön. Ezek a bukarestiek nem voltak olyan szégyenlősek, mint amilyen szomszások. Elvégezte a munkáját, de utána nem nagyon ment sehova. Otthon ült és tanult. Komolyan vette a vizsgáit. Pár hetente felvonatozott a fővárosba. Nyírta-vágta, már csak a záróvizsga maradt. A faluban nem állt meg a gyorsvonat, egy kartársát kérte meg, hogy vigye el kocsival a közeli Lipa állomásra, ahonnan felszállhatott a gyorsvonatra. Késésben volt, mert sor állt a pénztárnál. A vonat már meglódult, és fokozatosan gyorsított, mire a peronra ért. Ő is gyorsította a lépteit, hogy elérje a mozgó szerelvényt. Szemét a lépcsőre szegezte, és ugrott... Az ugrást elvétette, mellément! A vonat alá esett, a kerekek tovaakatoltak. Visítozás. Pár öregasszony ájultan esett össze. Amire a vonat kigördült az állomásról, láthatóvá lett a sínek között egy levágott lábfej, mellette a peronon Líviusz feküdt... és nevetett. Hisztérikusan nevetett. Nem is nevetett... nevetőrohamot kapott, abba sem bírta hagyni. Szinte fuldoklott a nevetéstől. Mind azt ismételte: „Ezt oda kell adnom, Isten! Mit akarsz még? Mit vétkeztem? Belátom! Oda kell adnom! Vedd és vidd!”

Az emberek döbbenten néztek. Fel sem tűnt, hogy nem vérzett.

A happy end attól függ, hol hagyunk abba egy történetet. Én ezt most itt abbahagynám! A szerencse mégiscsak fájdalomdíj valahol. Egyetértesz?

Kett Groza János grafikája

KETTŐS ÚTON

*„Egy mérföldet haladt – sötétség folyta körül, a fény kihamvadt. (...)
előtte s mögötte siket éj, hideg csönd.”*

(Gilgames)

Most már naponta többször is a falba verné konok fejét. A kihelyezés előtti két hét egyetlen folytatásos veszekedés volt a férjével. Hunor maradni akart szülei közelében, bár szívből utálta a szénbányát. Őt viszont elvakította a kettős kihelyezés. Na és, ha Regát?! A kutatóintézet, az kutatóintézet! Két év gyakornokság, terepmunka, de utána fehér köpeny, tiszta labor. Nem azért bújta a könyvtárát éveken át túlbuzgó könyvmolyként, hogy közönséges brigádgeológus legyen, mint a sok lusta kolléga. Meg sem áll a doktori címig! – gondolta akkoriban.

Külön mentek be az amfiteátrumba az ominózus napon, külön is jöttek ki. Hunor Barótot választotta, ő, marosvásárhelyi létére, a boldești-i fúróvállalatot, hogy minél közelebb legyen szakmai karrierje leendő színhelyéhez. A döntés után nemigen volt miről beszélniük. A szakkönyveken az érdeklődés és a jövő munkakör szerint osztzkodtak, s hazamentek szüleikhez. Egyik jobbra, a másik balra. Emőkét, kislányukat különben eddig is Zita ősei nevelték.

Otthon aztán hallgathatta, hogy éhen fog dögni, a regátiak már a neve miatt kiutálják, hogy a szondáknál a társadalom söpredéke dolgozik... Anyja bőgött, ha szusszanásnyira abbahagyta az imádott unoka agyonkényeztetését. Az apja most is megértőbbnek bizonyult:

– Fiam, önfejtő voltál világeletemben, de álltad a sarat. Tégy, ahogy jónak látod, de a gyerek maradjon nálunk.

Rémálmokkal teli éjszakák következtek. Hol fog majd aludni? Nők dolgoznak-e a fúrásoknál? Hogyan beszéljen majd a vad olajbányászokkal? És ha nem is érti majd a dolgát? Talán mégis jobb lett volna Hunor oldalán kilépni az életbe, bár az anyós közelségének már a gondolatától is libabőrözik a háta. A vén hülye tyúk már többet néz az üveg fenekére, mint egy gödénytorkú férfi. Hunort is feszt kínálgatta, ha néha-néha hazamentek, s az alamuszi egyke nem tudta visszautasítani drágalátos édesanyját, pedig nem is bírja az italt. Mindent összerókázott, aztán ő pucolhatta a bűzlő ágyneműt meg a rongypokrócokat.

Inkább a nagy ismeretlen...

A geológusok főnöke, keselyűképű, középkorú férfi, igyekezett minél szívélyesebbnek tűnni:

– Nem tudom, mi szél hozott ide. Olyan vézna vagy, hogy elvisz a szél. Itt bizony kemény férfiak is meghátráltak már. Aztán ez a furcsa név... nehéz lesz kiejteni. De légy nyugodt, kezdem megszokni a magyarokat, nem ők tehetnek arról, hogy itt vannak. Fel a fejjel, kislány, Popescu bácsival ki lehet jönni!

Mosolymímelő fapofával hallgatta, miközben az irodában üldögélők tömény unalommal tologatták ide-oda papír- és aktacsomóikat.

A fúrós élbrigádhoz került, hetven kilométerre a székhelytől. Szakmai hiúságát legyezte, hogy ő az egyetlen geológus. Az egyetemen azt tanították, hogy a kutatótevékenység agya a geológus, a fúrómérnökök csak kivitelezők. A geológus mondja meg, mit, mikor és hogyan.

Rozoga bútordarabokkal berendezett fél barakkszobájában előszedte a szakkönyveket, a vidék geológiai térképét, a fúrólyukak „bibliáját”, és le sem hunyta a szemét hajnalig. Megérkezésakor éppen fúrómagot vettek a 2-es fúrásból, neki kellett megállapítania a kőzet összetételét, s megmondania, hogyan tovább. Vért izzadt izgalomban, átvonult agyában a föld több százmillió éves története. Álmában az emberek lomha, buta dinoszauruszokká fújódtak föl, a vulkánok fekete gyémántokat okádtak, óriás moha-, zuzmó-, zsurló- és páfránypéldányok alkottak áthatolhatatlan eleven zöld szőnyeget. Csápszerű ágaikkal körbefonták, megfojtották azt, aki a földre mert lépni.

A fúrótoronynál az olajbányászok már javában mosták a fúrómagot.

– Homokkő! – fogadta bemutatkozás helyett egy vékonydongájú, nyúlképű, szőke fiatalember.

– Nem hinném – válaszolta ő, s félretolta az útból. – Ez egy csodálatos csillámpala, vékony kvarcitlencsékkel – hadarta büszkén. – Ércesedést is látok benne, ezek itt piritszemcsék – mutatta az aranysárga lerakódásokat az időközben köréje se-reglett olajbányászoknak.

– Akkor is homokkő! – replikázott magabiztosan az alacsony fiatalember, akiről kiderült, hogy a fúrás irányító brigádos.

Zitának fejébe szállt a vér.

– Hát idefigyelj! Nem azért tanultam öt éven át, hogy a metafizikus kőzetet ne tudjam megkülönböztetni az üledékestől. Jobban teszed, ha nem ütöd az orrod a geológus dolgába. Különben sem érdekel a véleményed – mondta megvetően. És méltóságteljesen a rádióhoz lépdelt, leadni a vállalati geológusoknak első tudományos kőzetmin-ta-leírását.

Este a brigádszékhelyen, ahol eldicsekedett első szakmai sikerével „fúrós” kolléganőinek, kiderült: a „szájon törölt, fontoskodó brigadéros” egyikük férje és mérnök. Az eset után a három grácia kolléganő úton-útfélen kötekedett vele, ráadásul a másfél mázsás perverz szekciófőnököt is ráuszították. Az irodában azt mondták, lazsa, a laborba utánaküldték a főnököt, mert úgymond szerelmes regényeket olvas ott titokban, a fúrólyuknál csak lábatlankodott, akadályozta a munkát. Pluszban van, éreztették vele lépten-nyomon.

A laboránsok, két, líceumot végzett tini, rá se hederítettek tanácsaira. Esténként rengett a barakk, akkora bulikat csaptak a fúrómérnökökkel, ő meg gyűjtötte a szitapróbákat helyettük, éjjel, mínusz 20 fokban is. Mégis azt pletykálták róla, hogy tökrészen meztelenül táncolt a beosztottjaival. Sárkány, a gépésmester már az első napokban megpróbálta lerohanni, előbb szép szóval, majd ijesztgetéssel. Olyasvalamit próbált bemagyarázni Zitának, hogy a sok kiéhezett férfi között igen veszélyes egy fiatal nőnek tekintélyes pártfogó nélkül.

Sárkány kétségtelenül a vállalat egyik legjobb szakembere volt, ám ő még annál is többet képzelt magáról. A többieket nemes egyszerűséggel túrónak becézte, alkalomadtán belecsípett akár a mérnökök hátsó felébe is – ha elnézték neki. Zita nem hagyta, sőt népes publikum előtt fejtette ki nem éppen hízelgő véleményét róla. Biztosra vette, hogy Sárkány keze volt a vállalathoz nyakra-főre küldözgetett névtelen levelekben Zita „viselt dolgairól”.

Egyszer aztán jócskán magára haragította a szekció egész díszes vezetőségét. Z. főszondamunkás ittasan jött munkába, s a szekciófőnök telefonhívására kiszállt rendőrség őrizetbe vette. Jó jellemzéssel megszabadulhatott volna a börtöntől, de a vezetők példát akartak statuálni.

Zita egy kis ravaszsággal, a félanalfabéta propagandatitkár segítségével megírta a szükséges jellemzést, Z-t így csak félévi munkahelyire ítélték. Akkor Sárkány majdnem ráborította az asztalt, egy csúfszájú fúrómester pedig azt mondta neki: „beverem a pofádat”. A fejmosás alatt nem tudott másra gondolni, mint arra, hogy a brigádfőnök-helyettes egy pártválasztási buli után lehányta a jelentést, Sárkány ittasan neoncsövekkel karatézott, a vállalat igazgatója egy terepszemle alkalmával szinte leesett a székről részegségében, miközben az adóvevőn keresztül idétlen parancsait osztogatta. Akkor egy diszpécser fejébe került a vállalatvezető kótyagossága...

Egyre szolidárisabbnak érezte magát az egyszerű olajbányászokkal, akiket a munka végeztével gyakran fogadott hideg és sötétség a barakkban is. Melegecske a pléhdobozban csak akkor volt, ha egyfolytában működött az olajradiátor, de még akkor is jeges maradt az ágy alatti lavórban a víz. Az áramszolgáltatás a nap bármelyik percében leállhatott. Volt is műszaki baleset jócskán, s rengeteg elfecsérelt anyagi és szellemi energia, idő, pénz. Ez volna hát az okos, tervszerű, szocialista gazdálkodás? Az egyetemen sohasem próbált a szavak mögé látni, a termelésben hamar fölfedezte az ellentmondást a demagóg propaganda s a fölháborítóan pazarló, nemtörődöm gyakorlat között. Alkalomadtán párt- és vállalati közgyűléseken előhozakodott észrevételeivel, az olajbányászok gyakran meg is tapsolták. Egy idő után rájött, hogy fölöslegesen jártatja a csipogóját, senkit sem érdekel a véleménye. Kezdte borzasztónak érezni a lelki sivárságot, a fizikai nyomort. Sajnálta magát, s már alig hitte: majd a kutatóintézetben másképp lesz.

Kibontott egy üveg fehérbor, s addig ittak kettesben Gizikével, amíg kibőgték magukból a nyomorúságot.

Gizikét is egy félresikerül házasság kergette ide, ám őt nemcsak a lelki fájdalom gyötörte, az elveszett testi gyönyöröket is siratta. Zitának, gyermekes asszony léte, csupán elméleti ismeretei voltak az orgazmusról. Hunor meg se kérdezte feleségét érzéseiről, ő meg azt hitte magáról, hogy hidegen hagyja a szex. Barátnője döbbenetesen naturalista vallomásai alatt viszont furcsa, számára addig ismeretlen, kellemes bizsergető érzések kavarohtak testében, s úgy érezte, nem csupán a bor hatására. Sejteni kezdte, hogy vallásos neveltetése, valamint édesanyja totális elzárkózása a téma elől eleve szégyellni-

való, bűnös aktusként szuggerálták belé a szeretkezést, és álszemérmessé tették. Szexkultúra hiányában elhanyagolta a testi igényeit, és csak a lélekre összpontosított. A Gizikétől hallottak kíváncsivá tették. Elhatározta, keresni fogja a férfit, akit csak úgy, első látásra megkíván. És ha akkor látja életében először és utoljára, akkor is lefekszik vele. Legyen legalább teljes értékű nő, ha tudós – ahogy kinéz a helyzet – már nem lehet belőle...

A friss végzősöknek a szondák közelébe sem kellett szagolniuk, pedig egyiknek sem volt kettős kihelyezése. Zita akkor már sejtette, hány az óra. A jó poszt, az előmenetel minimum fél disznóba került, ám a csinos, fiatal nők magukat is bedobhatták. Hát azt már nem! Hájas bálgúnárokkal, ha elepedne a vágytól, akkor sem enyelegne, s legkevésbé érdekből. Különben nincsenek előítéletei sem a házasságtörőkkel, sem a ledér nőszemélyekkel szemben. Az más, hogy ő inkább a plátói szerelemre hajlamos... És lefizetni sem fog senkit soha. Munkával, szorgalommal, becsülettel, saját erejéből jutott el idáig. Inkább megmarad utolsó geológusnak az első brigádnál, de mocskos ügyekbe nem bonyolódik. Gizike szerint magyarsága is hátrahúzza. Ha még nem vette volna észre, hát majd fogja...

Nem hitt barátnője jóslatában. Csak azért is megmutatja az ostoba, érdektelen bandának, hogy viszi valamire. Hogy lehet az, hogy kollégáit sohasem izgatta a saját butaságuk, műveletlenségük s tunyaságuk? Hogy nem tették fel soha önmaguknak a kérdést, mennyit ér a diplomájuk? Miközben az egyetemen tanultakat napról napra csak felejtették, nem törték össze magukat új ismeretek szerzésével. A kártya, a táblé, a rómi volt minden szórakozásuk. Na meg az ivászat.

Az örömtengeren néha apró örömszigetekre bukkant.

Az egyik napon gyalog csúszkált közel öt kilométert a 4-es fúrótoronyhoz az ónos eső után vékony jégpáncéllal borított úton.

Alighogy célba ért, rögtön észrevette, hogy a főnök már beírta a jelentésbe, meddig fúrjanak, holott ez Zitának lett volna a dolga. Akkor neki ugyan mi a fenének kellett kikutyagolnia a szondához a pocsek időben? Dühében nekiállt szitapróbát gyűjteni, hogy legalább összemocskolja magát. Legnagyobb ámulatára – talán éppen a földöntúli erők szánták meg földhözragadt barátjukat – olyan kövecskét fedezett fel, amelyek a

fúrás végcélját, szakmai nyelven a fúrás fundamentumát képezték, csak ötszáz méterrel följebb, mint ahogy a szeizmológiai profilok alapján elvárták volna! Nagyobb fogása nem is igen lehetett volna egy kezdő brigádgeológusnak! Azonnal fölhívta rádióan keresztül kövér főnökét, és közölte: utólagos beleegyezésével helyesbítette a riportban általa kiadott programot, ugyanis óriási változás történt. A főnök nemigen akarta elhinni a mondottakat, tárcsázta is rögtön a vállalati geológusokat. Közben Zita piros ceruzával, kéjes lassúsággal rózta a módosító sorokat a kíváncsi tekintetek ösztüzében. Megmutatta, hogy a szürkeállomány mégiscsak fontosabb a hájtömegnél, a szaktudás a funkcióknál, egy geológus a fúrás-mérnökénél!

Fénysebességgel kellett beszáguldania, ezúttal a főnöki terepjáróval a trösztöz a szitapróbával. Ottani tapasztaltabb kollégái sem vélték azt látni az inkriminált kőzetmintában, amit ő. Öten mentek ki a szondához, a geológusok színe-java, amikor négy nap múlva végre napvilágra került a fúrómag a Zita által megadott mélységből: csodálatos, szakkönyvekbe illő, tipikus gránit! Leesett az álluk a mélyen tisztelt kollégáknak! Kitüntetésre azért nem javasolták Zitát. Ő meg daczból csak azért is gyalog ment szálláshelyére. Lelkében fekete csillogtak a hókristályok...

Kolléganői állandóan szurkapiszkálták, hájas főnöke vagy disznó viccekkel traktálta naphosszat, vagy szakmai hiúságát sértegetve kiröhögte, eredeti csínyeket eszelve ki lejárására. Jött a letolás innen is, onnan is. Sárkány továbbra is titokban intrikált, módfelelt sértette férfiú hiúságát Zita rideg, elutasító magatartása. Ugyan mi a fenét képzelt magáról elvált, gyerekes asszony léte? Kell hogy legyen valami gyöngéje, amivel megzsarolható! És követte Zitát, akár az árnyék, egyre pimaszabbul apórozott neki egyetlen szimpátiájával, a teszteressel, aki csak igen ritkán vetődött hozzájuk, de a jól képzett, beszédes középkorú férfi szívesen osztotta meg alapos szakmai ismereteit az érdeklődő természetű, csupa fül geológusnővel.

Ami igaz, igaz, Zita egyre gyakrabban gondolt rá magányos perceiben, s néha örülden romantikus álmaiban mindig a teszteres volt a gáláns lovag. Egy idő után azon kapta magát, hogy a napi feszültségeket jobban elviseli, ha közben éjszakai kalandjai meghosszabbításán töpreng. És egyre feltűnőbben csillogott a szeme, ahányszor csak szóba került a Nagy Öreg.

Külön bejáratú, intenzív gyógykúrájával szépen belelovalta magát egy plátói szerelembe.

Csodálatos, kora tavaszi reggelre ébredt. Bár a napnak még foga volt, úgy tűnt, hogy a tél gyorsan, szinte váratlanul odébbállt. A tavasz érkezését furcsa, üdítő illatok jelezték. Úgy érezte, aznap történnie kell valaminek...

És megjelent a közelben álmai lovagja! A 3-as fúrólyukban kellett elvégeznie azt a különleges geológiai műveletet, amivel kimutatható, milyen energiák lappanganak a mélyben, és mekkora erővel képesek a felszínre törni a rejtett kincsek. Őszintén osztozott a tesztelés aggodalmában, vajon kibírják-e a gumiabroncsok a hatalmas nyomást, nem fog-e föllazulni a tömítés. Miután sikerült a műszert megfelelő állapotba hozni, lenyűgöző események szem- és fültanúja lehetett. A nyomásmérő pillanatok alatt a maximumot jelezte, a levezető gumicső fantasztikus vad táncba lendült, mintha egy meggyötört, idomított kígyó próbált volna kitörni az évtizedekig tartó varázslat bűvköréből. Kénytelenek voltak fölemelni a készüléket, s ezáltal megfékezni a feltörni vágyó gázkeverék vak indulatát, kelepcebe csalva, előre kiszabott pályára terelni. A Nagy Öreg fölmászott a fúrótoronyra, hogy megengedje a fúvókákat. A csapdába zárt dühöngő elemek őrvongva rohamozták meg résnyire szűkült szabadságkapujukat. Zita csak állt földbegyökerezett lábbal. Ha a megfékezett indulat ilyen vad tud lenni, mi történne, ha az ember elveszítené uralmát fölötte? Barátja viszont úgy állt ott a tornyon, feszítővassal a kezében, akár egy félisten... és mosolygott.

Zita rajongó csodálattal, átszellemülten nézte, csak nézte, amíg pillantásuk összefutott. Testén mintha áramütés szaladt volna keresztül. A férfi szája szegletében cinkos mosoly villant diszkrétén. Egyszerre hasított beléjük a felismerés: az érzelmek olyan csapdájába estek, amiből nem lesz könnyű kimenekülni.

A legmagasabb hőfokon izzó, többnyire visszafojtott érzelmek, ha beértek, már nem hagynak időt és teret a rációnak.

Amikor az Öreg este halkan, de magabiztosan megkocogtatta a barakkajtót, Zita már számot vett önmagával, egyetlen dologra összpontosított: szerelmes, boldog asszonnyá élni. Megismerni a beteljesülés hön áhított pillanatát, amiről barát-nője mesélt, s amit ő csak a könyvek száraz, tudományos leírásaiból ismert úgy-ahogy. A másfél éves büszke önmegtartóztatás, az előzetes lelki-

gyakorlat, no meg az édes kettesben elfogyasztott vörösbor megtették hatásukat. Zita utólag hiába erőltette az agyát, csak egyetlen dologra tudott intenzíven visszaemlékezni: arra a villanásra, amikor testük egybeolvadva megsemmisült, eggyé vált a mindenséggel, amikor megszűnt számára a világ, s ő a világ számára, amikor lelke egyesült a másik testével, s minden ereje elhagyta, amikor szemében forró örömkönnyekek csillogtak...

Annál szomorúbb és kijózanítóbb volt az elválás. Előfordulhat, hogy hónapokon keresztül epekedhet a forró vágytól, amíg újra dolga lesz az Öregnek feléjük. Erősen fogadkoztak: akármi történik, mindent elviselnek boldogságuk érdekében. Zita akkor holtbiztos volt abban, hogy barátságuk mély, tartalmas és örök, hisz hosszú szenvedés és gyötrődés előzte meg beteljesülését. Ő különben sem alkalmas könnyen jövő és gyorsan tovatűnő érzelmekre. Zita, ha csak tehetette, beruccant Ploiești-re, ha szerelmének dolga akadt a központnál. Mint igazi szerelmeseknek, már az is öröm volt számukra, ha valamelyik füledt levegőjű moziban együtt néztek végig egy unalmas, ócska filmet, félszeg kamaszpárként szorongatva egymás kezét a sötétben. Később levelezni próbáltak. Post restant persze, merthogy föl, az isten háta mögé még a posta sem járt, az Öreg meg állandóan úton volt. Sokszor hetekre ottragadt valamelyik fúrólyuknál az ország nyugati részében. Keservesen hosszú, önsanyargató várakozás, alkalomadtán néhány gyönyörteli öntudatlan óra. Ennyiből állt Zita új élete.

Bár szívrepesve, epekedve várta a találkozást, egy idő óta a beteljesülés, az együtt töltött mámoros percek, órák után édes fáradtság és bódult nyugalom helyett fájdalmas űrt érzett lelkében. Az Öreg is belefáradhatott az állandó bujkálásba, hazudozásba, mert ő kezdte feszegetni a válás problémáját, holott még a kezdet kezdetén leszögezte, bárhogyan is alakuljon kapcsolatuk, nem fogja elhagyni nagybeteg feleségét, akinek ő az egyetlen támasza. Zita megértette, hisz félresikerült házassága után amúgy sem igyekezett fejest ugrani egy újabbba. Végül csak engedett a rábeszélésnek, és belátta, hogy mégis jobb tiszta vizet önteni a pohárba. Már nem elővigyázatoskodtak, nyíltan mutatkoztak együtt, hovatovább az egész vállalat tudott róluk. Zita naphosszat eljövendő közös életük részleteinek boncolásával foglalatoskodott.

Mire azonban észszerű és megfelelő megoldást talált volna, szerelme viselkedésében félkörös fordulat állt be. Előbb bátortalanul, majd egyre sű-

rúbben kezdte hajtogatni, hogy mégsem egymáshoz valók, nagy a korkülönbség, s értelmi szintjük, felkészültségük sem azonos. Ő bizonyára féltékenykedni fog, okkal, ok nélkül, a korkülönbség meg a magyar nyelv nem ismerete miatt nyilván rossz szemmel néznék házasságukat a szülők, rokonok, s ez előbb-utóbb kihatna a viszonyukra is. Vitatkozni és veszekedni fognak talán azon is, hogy milyen iskolába járassák leendő közös gyermeküket.

Zita idegei lassan őrlődtek a józan ész diktálta komoly kétségek s az önmehtagadó érzelmek párviadalában. Majd az Öreg kerülni kezdte őt, ha csak tehette, elodázta találkaikat. Bár nyílt kenyértörésre nem került még sor, Zita sejtette, hogy a másikat csak gyávasága akadályozza meg a végső szó kimondásában. Aztán egyszer Mister Teszter, egy ploiești-i találkozásukkor mégis töredelmesen bevallotta: tényleg elválík, muszáj feleségül vennie fiatalkori első szerelmét, aki hú maradt hozzá mindmáig, és most teherbe esett tőle...

Zita előtt elsötétült a világ, s abban a minutumban örült, hadonászó, karmolászó, zokogó ma-

jommá vált: fiatalsága, szerelme, szenvedélye egy csapásra kárba veszett.

Alig tudott eltámolyogni a városi parkig, az óriásplatánok hús árnyékába.

Előtte mérgeslilával tarkított, lángvörös virág-szőnyeg sejlik fel könnyei között. Csak ül, képtelen bármire is gondolni, amikor – fél vagy két óra múlva? – háta mögött üdítően kellemes dallam csendül, kristálytisztá hang, elmosódó szöveg. Zita, még mindig szipogva, a hang irányába néz. Őszülő hajú, barna arcú nő ül egy padon, énekelget magának.

Nem mindennapi jelenség. Zita jobban odafüled a szövegre:

„Mindenfelé csak dögök, Tralla, lalla, la, la..., Utálom a hazugságot, Tralla, lalla, la, la..., Tönkretetted az országot, Tralla, lalla, la, la...”

– Örült szegény – mosolyognak szánakozva a járókelők.

– Örültek vagyunk mind – néz utánuk szomorúan Zita.

Feláll, karját széttárja, mintha repülni készülne, és lassú léptekkel elindul a magányos énekes felé.

Nótáros Lajos

ASSZONY, AKI NINCS (4.)

BÉBI, BÉBI, BÉBI...

Nem csináltam semmi mást, míg meg nem érkeztek a zsaruk.

Kiszálltak az autókból, keményen csapkodva az ajtókat. Erőteljesen belökték az utcaajtót, előzőlötték a házat, mint a termeszek.

– Az a tragacs, feljebb, a tiéd? – kérdezte minden bevezetés nélkül Andrei.

Bólintottam.

– Ki ez a csaj, és mit keresel te itt? – folytatta, leszűkítve a drámát két egyszerű kérdésre.

Elmondtam neki. Leült velem szembe, egy odahúzott székre, támláját lába közé vette, karjait összekulcsolta a támla felső peremén, állát kezére fektette, s rezzenéstelen arccal hallgatta a mesémet. A többiek elkezdtek a helyszínelést. Egyikük, aki a lány előtt guggolt, hátrafordult, s szúrósan rám nézett:

– Megfogott valamit?

– Csak a belső kilincset az utcaajtón – mondtam én, már várva a kérdést.

Aztán a hentes formájú doki szólalt meg:

– Nem hinném, hogy terhes lenne, de majd a boncolásnál meglátjuk.

– Na húzz el innen, de gyorsan, már így is többet tudtál meg tőlünk, mint amennyit reméltél – recscent rám a komisszár. – Aztán ha hívlak, nehogy azt mondd, hogy némára állítottad a telefont... ha jót akarsz – fejezte be a kötelező tekintélyépítést. De azért felállt, és kikísért az utcára. Az udvaron halkan megjegyezte: – Nem tőlem tudod, a mi kedves Emil barátunkra holnap rászabadul a teljes Pénzügyi Gárda. Ahogy hallottam, nem viszi el szárazon. Ki fog akkor téged megfizetni?

– Nahát – mondtam én –, egyszer elmúlik minden – s azzal elindultam a Fiatom felé.

Ahogy beültem, hívtam Sorint. Először szabadkozott, hogy végre sikerült becserkésznie egy hónapokon át üldözött vadat, de aztán megígérte, húsz percen belül ott lesz a Három Testvérben. Ültem még egy keveset, aztán Adriennét hívtam.

Valahogy meg kell magyaráznom neki, hogy ma sem megyünk moziba. Még sosem voltunk együtt moziban, és ez már valóban sok lehet egy olyan lánynak, mint Adrienn.

– Ma este valahogy nem szeretnék moziba menni veled – kezdte a kötelező „csók” után. – Ne haragudj, ma este szeretnék itthon maradni – folytatta kedvesen. – Nem tudom, mi van velem, tudod, olyan takarítós-mosogató hangulatban vagyok. Olyan jó lesz: miközben kitakarítok, kimosok egy gép ruhát, közben megnézem a Kólika-sót. Már csak a holnap nem péntek, aztán jön a szombat, ki tudja, lehet, vasárnap reggel elmegyek a templomba. Mindegy, melyikbe, fő, hogy szóljon az orgona, s körülöttem kis angyalkák röpködjenek. Délfelé már hívhatsz, addigra újra nővé változom. Ne haragudj, édes, aludj jól, és álmodj szépeket. De előtte nehogy megölj valakit, kérlek nagyon. Csók, szerelmem! – és letette. Ilyen volt ő, mindent megérezett rajtam. Ezért szerettem halált megvető bátorsággal.

A Három Testvér előtt nem volt üres hely. Befordultam jobbra a park felé, beálltam egy rozsdás furgon és egy sárga Dacia közé. „Ne haragudj, Rondácska”, szóltam a Fiatomhoz, miközben elfordítottam a kulcsot, és figyelni kezdtem azt a két férfit, aki a park egyik távolabbi sétányán vitatkozott hevesen gesztikulálva. Az egyikben Sorint véltem felfedezni. Ilyen ez az ország: itt előbb-utóbb mindenki, nagy hangon és eszeveszett mozgásokkal kísérve önmaga biztos igazát, el fogja magyarázni a másiknak az élet értelmét. Tele van ez a vidék ideges és ordibáló Nietzschékkel.

A Három Testvérben nem voltak sokan. Végigmentem a keskeny utcafronton, és elfordultam az utcáról nem látható hátsó traktusba. Nem kellett rendelnem, ismertek, jött utánam rögtön a kávé és a pohár bugyborékoló ásványvíz. Citrommal és jéggel. A júliusi nap délfele meggondolta magát, egész délután fújta a világra a délelőtti folyamán felgyülemlett mérget, s most, estefelé, a koreai légkondik úgy ziháltak a bár két végében, mint az a dagadt középiskolás, aki nemrég fejezte be az érettségi futószám háromezer méterét.

A pincérnőt Bébinek hívta mindenki, kevesen voltak olyanok, mint én, akik tudták, hogy Florica a becsületes neve. Jó ideje kimentek már a virágnevek a női divatból.

– Rég nem voltál nálunk, Tomika – tette le elém a csészét és a párás poharat.

– Most sem vagyok itt, virágom, csak neked tűnik úgy, mert reméled, hogy érted jöttem. És tudod mit, nem sok kellene hozzá!

– Menj a búsba! – nevetett szomorúan, és már indult is vissza a pulthoz. A vádlija ikrásan villogott még mindig, pedig néhányszor már megkerülte velük a földet kezében a rozsdamentes tálcával.

Míg Sorinra vártam, végig gondoltam a helyzetet. Nem kellett volna. Egyszerre az átlagosnál sokkal rosszabb véleményem lett önmagamról.

Ha kizárjuk a véletlen összeesés fölöttébb megfoghatatlan lehetőségét, őszintén ki kell jelentenünk: Mariann nem értem, de valószínűleg miattam halt meg. Egészen pontosan azért, hogy ne találkozhasson velem. Ez pedig egyáltalán nem vet jó fényt rám. Még szerencse, hogy, legalábbis egyelőre, ezt én és az tudja, aki megölte a csodálatos hangszálakkal rendelkező feleséget.

Sorin könnyen az asztalomhoz talált. Leült velem szemben, és tautologikusan azt mondta:

– Na megjöttem.

Már nem volt olyan felszabadult, mint délelőtt, amikor Wirthhez vitt.

– Sietsz? – kérdeztem, mintha csak úgy összejöttünk volna véletlenül. Kavargattam a kávé, kerestem a gyújtót, lógattam a számban a nyálas cigarettát, úgy nézhettem ki, mint valaki, aki Humphrey Bogartnak képzei magát. Azt hiszem, egy pillanatra magam is eltöprengtem ezen a kedves lehetőségen. – Nagyon keveset mondtál el Mariannról – kezdtem óvatosan.

– Nem is tudok túl sokat. A főnök felesége, fiatal, olyan a hangja, hogy amikor megszólal, keresni kezded a galambfészket a szobában. Négy éve ő volt a város szépe, elvégzett valami egyetemet, hogy bátran nevéthessen a szőke vicceken... mi van még ezenkívül? Alig valami – Sorin befejezte, és csak úgy megnézett magának, hogy lássa, milyen hatással volt rám a dumája. Gondoltam, hogy így lesz, ezért a velem szemben lévő nosztalgikus Bacardi-reklámot figyeltem rendületlenül.

– Ismerted a barátnőjét? – kérdeztem, továbbra is a lenge szoknyás Bacardi-lányt méregetve.

– Nem tudom, melyikre gondolsz, volt több is neki.

– A Nellyre – mondtam egyszerűen –, arra, akivel együtt járt az egyetemre, s akivel kimentek fél évre Olaszországba.

– Igen, tudom már – nézett rám figyelmesen Sorin. – Nem nagyon, Emil megtiltotta, hogy találkozzon vele.

– Viszont te tudod, hogy mégis találkoztak elég sűrűn – mondtam én ugyanúgy.

Hallgatott, majd egészen más hangon szólalt meg. Óvatos lett és körültekintő:

– Nézd, én elvittelek Emilhez, mert ő megkért erre. Nem akarok semmi komplikációt. Nem lehetne engem kihagyni ebből a játékból? Én csak egy kicsi fiú vagyok, aki szeretne jól élni egy olyan világban, amelyet nem az ilyeneknek teremtettek, mint én. Mit akarsz tőlem?

– Semmit – mondtam én. – Lehet, hogy tévedek. Azt hittem, védelemre van szükséged, s azért hívtalak ide, hogy felajánljam. Nem nagy dolog, de egyszer még jól jöhet.

Hallgatott egy sóhajtasnyit, aztán megint más hangon szólalt meg:

– Miből gondolod, hogy védelemre van szükségem?

– Abból talán, hogy a kölnid illata még mindig ott lebeg a Gyepű utca 28. alatt található ház előszobájában és kishálószobájában. Ahol a halott Mariann feküdt.

Látványosan összerendezte.

– Nem tudom, miről beszélsz – mondta hirtelen, mintha másvalaki szólna belőle. – Rébuszokban beszélsz. Jobb, ha megyek – állt fel lassan.

– Ül vissza – mondtam szinte hangtalanul –, bírom benne, hogy nem te ölted meg, viszont tudom, hogy előtte vagy utána, de voltál ott. És még valaki, aki ugyanolyan erős parfümöt használ, mint te. A zsaruk nem tudnak különbséget tenni parfüm és parfüm között. És viszonyítási alapjuk sincs. Én viszont egész délelőtt szagolhattam a tiédet.

Visszaült. Egészen pontosan: visszaroskadt a billegő, fémvázaz székre. Maga elé nézett, nem nézett fel akkor sem, amikor elkezdett beszélni:

– Hát jó. Igen, voltam ott, de ennek semmi köze Mariannhoz. Nekem is van kulcsom a házhoz. Én nem sokkal azután mentem oda, miután kitételek a kocsiból. Aztán visszamentem, mert észrevettem, hogy otfelejtettem valamit. Nem annyira fontos, de mégis. A kerten át mentem, mindig ott megyek. Amikor megláttam Mariannt, azt hittem, rosszul leszek. Nem is tudom, hogy találtam meg a neszesszeremet, igen, azért mentem, s azt sem, hogy jöttem ki onnan. Igazából még most sem tudom, mi van velem.

Őszinte volt, ehhez nem fért kétség, folytattam helyette:

– S akkor felhívtad azt, akivel ott voltál, még mielőtt Mariann megérkezett volna. Vele vitakoztál a sétányon?

Most rám nézett. Szemében egy hűséges kutya gazdája utáni kétségbeesése lángolt:

– Igen, de neki semmi köze az egészhez. Azért találkoztam vele, mert nagyon megijedtem, nem tudtam, kihez forduljak.

– Talán – mondtam –, elfogadom, hogy veled így történt. De a barátodról többet szeretnék tudni. Meg Mariannról. Róla mindent, amit tudsz.

– Jól van, elmondok mindent – mondta.

Úgy nézett rám, hogy sajnálhattam, amiért még mindig, annyi bánat és kiábrándulás után, annyi keserű éjszakát követően, a korral tökéletlenül szembe menve, még mindig a nőket tartom vágyaim célpontjának.

– Engedd meg, hogy én fizessek – mondta egy óra múltán, miután a beszélgetés hevében mindketten elfogyasztottunk ezt-azt. Én legalább két whiskyt, ő legalább négy Martinit.

Megengedtem. Kifelé menet odahajoltam a pult mellett álldogáló Bébihez, és a fülébe súgtam:

– Soha nem fogom megbocsátani magamnak, de tönkretettem volna az életedet.

Még a járdán is hallottam a nevetését.

Mintha ifjúkorom egyik nagyon vidám része szorult volna be abba a bárba, s most megpróbálna utánam jönni az utcára.

Kett Groza János grafikája

Dr. Bencze Mihály

EMLÉKEZÉS PÉTER ANDRÁS MATEMATIKATANÁRRÁ

1948. május 30-án született az Arad megyei Nagyiratoson. Az általános iskolával bezárólag szülőfalujában tanult, majd 1966-ban érettségizett a mai Csiky Gergely Főgimnázium jogelődjében, az akkori 3-as számú Középiskolában. A Temesvári Tudományegyetem matematika szakának elvégzése után, 1971-től Zerinden (Arad megye) tanított matematikát, majd 1974-től hazatért Nagyiratosra, ahol igazgató is lett. 1976-tól versenyvizsgával egykori középiskolája, az akkori 11-es számú Kőolajipari Líceum címzetes tanára lett, majd később az első fokozatot is megszerezte. Az 1989-es decemberi események után újraalakult egyetlen Arad megyei magyar középiskola igazgatója volt 1990-től 1997-ig. Így megadatott számára az, ami kevés pedagógusnak, hogy mindkét intézménynek, egykori általános és középiskolájának, amelyekben diákként tanult, nemcsak tanára, hanem igazgatója is lehetett. Bár, ahogy azt az általa társszerzőként jegyzett *Iskola a Kálvin János utcában* (2011) című könyvben leírja, erre az igazgatói tisztségre inkább rábeszéltek, és a közösség érdekében vállalta el. Hozzá igazából mindig is a matematika tanítása, oktatása, valamint a tehetséggondozás állt a legközelebb, lelkiileg és alkatilag egyaránt. Tanítványaival rendszeresen részt vett országos és nemzetközi matematika-versenyeken. 1993-tól 2018-ig az összes Erdélyi és Nemzetközi Magyar Matematikaverseny állandó résztvevője volt az „Aranycsapatával”: Matekovits Hajnalka, Péter Zsolt, Kaslik Éva, Benczik Andrea, Doba Viktor, Kurunczi Viktória stb., folyamatosan díjazottak voltak. Ezek mellett a Temesvári Nyugati Egyetem Matematika Tanszéke által általános és középiskolásoknak szervezett Traian Lalescu megyeközi versenyen, valamint az országos matematika olimpia megyei szakaszán is rendszeresen részt vett a tanítványaival. A Zrínyi Ilona és az aradi Aurel Vlaicu Egyetem által kiírt Caius Iacob nemzetközi matematikaversenyeken évről évre szép eredményeket ért el diákjaival. Az

EMMV és NMMV tanári kara immár legendaként emlékszik vissza a versenyeknek arra az izgalmas pillanatára, amikor a feladatsorokat a tanárok kézbe kaphatták. Péter András és szakmai jóbarátja, Kacsó Ferenc (1942–2012) beültek az első kávézóba, és együtt megoldották az összes feladatot, egyesekre több megoldást is adva. Így lettek ők

a „leggyorsabb javítópáros”, akiket a különös humoruk is emlékezetessé tett.

2013-as nyugdíjba vonulásakor azt mondta, hogy nehezen tudja elképzelni, mivel fogja tölteni majd az idejét. Végül úgy alakult, hogy még további hat évig óraadó tanárként visszajárt egykori alma materébe. Egy éve hirtelen lefogyott, hónapokon át rendszeresen járt orvosokhoz, de azok csak a tünetekre adtak kezelést, végül kórházba került. Ott plazmasejtes mielóma betegséget állapítottak meg. Hat hétig volt kórházban, és ez idő alatt a családja sem látogathatta a vírushelyzet okozta megszorítások miatt, csupán rövid telefonbeszélgetések révén tudták tartani vele a kapcsolatot. Remélte, hogy a karácsonyt szeretett családja körében töltheti, de nem így történt. 2020. december 5-én visszaadta lelkét a Teremtőjének, az aradi Felsőtemetőben alussza örök álmát.

A tanítás lehetősége éltette, motiválta, feltöltötte nap mint nap. Fiatalos lendülettel járt be még nyugdíjasként is tanítani, de mindvégig dinamikusság és gyorsaság jellemezte az élet egyéb területein is. Kollégái tudták, hogy számíthatnak rá. Pontossága legendás volt úgy a tanárban, mint az iskola folyosóin. Hozzá órát lehetett igazítani, a csengetés pillanatában már nyitotta az osztályterem ajtaját. Szigorúsága és következetessége viszont nem tántorította el őt attól, hogy óráin a

humort is bevesse. Így még azon tanítványaival is sikerült megszerettetnie a matematikát, akik később egészen más pályát választottak, mert bennük is kialakult egyfajta érdeklődés, amit a matematika iránti lelkesedésével ébresztetni tudott. Számukra is sikerült rámutatnia a kitartó munka fontosságára. Minden évben a matematika írásbeli érettségi vizsga reggelén az iskola udvarán biztatta, támogatta tanítványait, drukolt nekik, szívvel-lélekkel mellettük állt, lehet, sokszor helyettük is izgult. A vizsga után pedig ugyanott várta őket, hogy beszámolhassanak neki, megbeszélhessék, milyen sikerrel jártak a feladatokkal. Az iskolai szünidőkben kikapcsolódásként a sudoku mellett rendszeresen matekozott is, mert az a szenvedélye volt. Ha ezt kívülállóknak szóvá tették, szerényen megjegyezte, hogy számára a hivatása egyben a hobbi is. Érettségire és egyetemi felvételre készített fel oly módon, hogy diákjai a későbbi emelt szintű elvárásoknak is megfelelték, helyt álltak. Úgy kollégái, mint román és magyar nyelven oktatott egykori diákjai tisztelték, szerették tanárként és emberként egyaránt, nagy tekintély övezte. Tanárkollégái nagyra értékelték képességeit, tudását, szakmai felkészültségét, segítőkézségét, jellemét. Látták, miképp lehet vala-

ki szigorú és alapos pedagógus, de attól be tudja lopni magát a diák szívébe.

Mindemellett az aradi magyar kulturális élet eseményein is rendszeresen részt vett. Nagyon örült, ha volt kivel megtárgyalnia az éppen aktuális futballmeccseket, de vele mindenről lehetett beszélgetni. Kivételes ember volt, példaképe az aradi magyarságnak. Tanítványai közül rengetegen választottak matematikával kapcsolatos pályát, és lettek mérnökök, matematikatanárok, kutatók, közgazdászok stb. idehaza és külföldön egyaránt. Ők szerte a nagyvilágban dolgoznak, alkotnak, és tisztelettel emlegetik mesterüket. Amit hátrahagyott, az teljes életmű. Az RMP SZ Arad megyei szervezete Márki Sándor-díjjal, az országos vezetőség pedig Ezüstgyopár-díjjal (2003) jutalmazta. Az Arad Megyei Tanfelügyelőség többször is érdemoklevéllel tüntette ki. Mindannyiunkban, akik ismertük, ott marad a mosolya, egy-egy kedves, poénos megjegyzése, a hit, a szeretet és az elkötelezettség, amivel a pedagógusi munkájához, valamint a matematikához állt hozzá. Nyugodj békében, kedves András! Emléked szívünkben megőrizzük.

*Az EMMV és NMMV tanárainak a nevében
dr. Bencze Mihály*

Matekovits Mihály

VÁLTOZATOS ÉRETTSÉGI VIZSGA

„Tanácsos lenne tehát az, hogy a latin iskola végén nyilvános értelmességi vizsgát tartsanak az iskolák vezetői, és az ő véleményük alapján döntsék el azután, hogy mely ifjakat érdemes akadémiaúra küldeni, és kiket jelöljenek más élethivatásra.” Comenius¹

Századunkban, csaknem minden országban, az érettségi vizsga egy tanulmányi időszak (rendszerint 12 vagy 13 osztály) végeztével történő megmérettetés, amely a fiatal további pályáját meghatározza. Európában a 18. században jelent meg ez a vizsgarendszer, amikor azt tapasztalták, hogy az egyetemekre sokan iratkoznak, de közülük többen sekély alaptudással, inkább a (pénzes) szülők ösztönzésére. A bevezetett érettségi már akkor szűrőként szerepelt az „akadémiai szintű” oktatásban való részvételhez.

Először Poroszországban vezették be 1788-ban, majd Napóleon Franciaországban 1801-ben kiadott rendeletével intézkedett ez irányban (érdekes, hogy Napóleon bukása után, kisebb módosításokkal ugyan, de az érettségire vonatkozó rendelete érvényben maradt). Angliában 1838-ban, Magyarországon 1851-ben, Romániában pedig 1925-ben hoztak törvényt az érettségi vizsgákról. Magyarországon a lányok 1895-től jelentkezhettek erre a vizsgára, de csak magántanulókként, majd 1915-től érettségizhettek lányok mint nyilvános tanulók. Romániában a C. Angelescu² oktatási miniszter által készített tanügyi törvény szabályozta ezt a vizsgarendszert.

A magyar szóhasználatban mindig érettségi vizsgának nevezték, román nyelven a francia kifejezésből átvett bacalaureat jelentette ezt a vizsgát,

rövid ideig a szocializmus éveiben a maturitate szót használták. A németek ma is a latin szóból eredő Abitur kifejezést használják az érettségi vizsgára. Minden országban az érettségi bizonyítvány közokirat.³

Csiky Gergely 1859-ben érettségizett az aradi minoriták által fenntartott Gimnáziumban, ott is járta ki a nyolc gimnáziumi osztályt.⁴ Diákkorában egy ideig a Gimnázium igazgatója Lakatos Ottó minorita atya, a város történetének írója volt, matematikából pedig tanára (majd érettségiztetője) P. Lidy Nándor minorita atya volt. Mindketten az aradi Felsőtemetőben nyugszanak, a minoriták parcellájában.

A továbbiakban érdemes néhány sorban bemutatni az egykori aradi érettségi vizsgákat, statisztikailag és tartamilag is. Röviden vázolom a XX. század első éveiben az Aradi Királyi Főgimnázium által szervezett érettségi vizsgákat, az iskola rendszeresen megjelent Értesítője alapján, melyeket Burián János⁵ igazgató tett közzé minden tanév befejeztével. Az érettségi tételeket, kérdéseket az intézmény tanárai állították össze, ők is javították a jelöltek dolgozatait, ezekre minősítéseket adtak.

A diák jelesen, jól vagy egyszerűen felelt meg a követelményeknek, azaz a megfelelő rovatba jelesen érett, jól érett vagy csak érett kifejezés került, de ha úgy alakult, akkor a nem érett. Ez utóbbiak ősszel javító vizsgára jelentkezhetek Nagyváradon. Néhány év kimutatása:

Tanév	Vizsgára jelentkezett	Jelesen érett	Jól érett	Egyszerűen érett	Nem érett
1902–1903	26	4	5	9	6 (és 2 beteg)
1903–1904	29	3	12	13	1
1904–1905	32	6	15	9	2
1905–1906	33	6	7	16	4
1907–1908	26	6	10	9	1
1909–1910	30	13	7	10	-

Az 1910-es Értesítőben külön kiemelik, hogy 2 (magántanuló) lány is érettségizett, mindketten jelesre vizsgáztak.

Az érettségi kimutatásokban szerepelt a jelölt vallása is. A felsorolt években Aradon a vizsgára jelentkezőknek közel a fele izraelita volt, de minden évfolyamban akadt görögkeleti (azaz ortodox) fiatal is, külön jelölve, hogy a román vagy a szerb egyház tagja. A római katolikusokon kívül mindig volt ágostai evangélikus, görögkatolikus és református fiú is. Egyetlen unitárius jelölt a fentebb említett két lány egyike, aki brassói volt. A kimutatások utolsó oszlopában feltüntették, hogy az érettségiző milyen pályára készül. Ennek érdekessége, hogy minden évfolyamban volt 2-3 tanuló, aki teológiára készült, az izraelita diákok többsége a kereskedelmi pályát választotta.

Álljon itt néhány, az Aradi Királyi Főgimnáziumban feladott egykori érettségi tétel magyar nyelvből, elsősorban a mai diákok tájékoztatására.

1903 – 1. A lyrai költemények közötti különbség tárgyban és szerkezetben. Poétikai értekezés. **2.** A magyar nemzet újjászületését eszközölő reformok története. Történelmi értekezés.

1904 – 1. A drámai műfajok közötti különbség tárgyban és szerkezetben. Poétikai értekezés. **2.** Magyarország, mint a tőle nyugatra fekvő nemzetek védőbástyája keleti támadások ellen. Történelmi értekezés.

1905 – 1. Miben áll az epikai költészet tisztasága, és mennyire vegyülhet bele a lírai és a drámai rész? Poétikai értekezés. **2.** Az önálló erdélyi fejedelemség szerepe a magyar alkotmány megvédésében. Történelmi értekezés.

1906 – A nemzeti élet és irodalom kölcsönös hatása egymásra. Irodalomtörténeti értekezés.

1908 – A nemzeti hősök szerepe eposzainkban. Irodalomtörténeti értekezés.

1910 – Kisfaludy Károly és Kazinczy Ferenc iránya, szembeállítva. Irodalomtörténeti értekezés.

Két geometria tételt is nézzünk meg.

1903 – Mekkora azon gömb felszíne, amelynek köbtartalma 736.12 dm^3 ?

1910 – Egy háromszög oldalai $a = 13 \text{ cm}$, $b = 14 \text{ cm}$, $c = 17 \text{ cm}$. Egy kör, amelynek középpontja a c oldalon fekszik, érinti az a és b oldalakat. Mekkora ezen kör sugara?

Az Értesítők statisztikája arra is kiterjed, hogy a Főgimnázium tanulói közül hányan hegedültek, hányan zongoráztak, és mennyien tanultak más hangszeren muzsikálni. Megtudhatjuk, hogy hányan tudtak a diákok közül korcsolyázni, hányan kerékpározni, vívni vagy teniszezni. Érde-

kes, hogy ez utóbbi kimutatásban minden évben a korcsolyázni tudók száma volt a legnagyobb.

A mai érettségi vizsgarendet a jelen sorokban nem kívánom elemezni. Mégis érdemes megjegyezni, hogy Magyarországon kétszintű érettségi van (az egyik egyben egyetemi felvételi is), míg Romániában a legalacsonyabb átmenési arányt 2011-ben jegyezték fel: a megjelentek 45,7%-a lett érett minősítésű. Az 1960-as években a román osztályokban 7, a romániai magyar tagozatokon 8 tantárgyból kellett érettségizni (3 írásbeli és 8 szóbeli vizsga). Mindezt más iskola tanárai előtt.

Megjegyzések:

¹Comenius (1592–1670) cseh pedagógus, író, püspök. Őt tekintik az első modern, haladó szellemiségű pedagógusnak. Évekig Sárospatakon tanított.

²Angelescu Constantin (1869–1948) orvos, politikus, a két világháború között többször román tanügyminiszter. Ő alkotta meg 1925-ben a magyar oktatás számára teljesen hátrányos kitételeket tartalmazó Román Tanügyi Törvényt.

³Közokirat: olyan dokumentum, amit hatáskörében eljárva bíróság, közjegyző vagy más hatóság állított ki.

⁴A 8 gimnáziumi osztály megfelel a mai V–XII. osztálynak.

⁵Burián János (1852–1926) latin szakos tanár, 1898 és 1919 között az Aradi Királyi Főgimnázium igazgatója, a ma is használatban levő Magyar–latin (1899) és Latin–magyar (1902) szótárak összeállítója.

Felhasznált forrásanyag:

1. Az Aradi Királyi Főgimnáziumnak Értesítője (1902–1910 közötti kiadványok). Közzéteszi Burián János igazgató
2. Kara Győző: Csiky Gergely tanuló korában – tanulmány, Arad 1893.

Rudolf Ágnes

ISKOLAI VERSENYEK ÉS ÜNNEPEK... ONLINE

A koronavírus-járvány iskolai életre gyakorolt hatásának egyik vetülete a versenyek, iskolai rendezvények, kulturális ünnepek elmaradása. Így maradt el például október 6. vagy a magyar nyelv napjának szervezett keretek között történő megünneplése.

Hosszas beszélgetések és egyeztetések után a Csiky Gergely Főgimnázium vezetősége úgy döntött, hogy a Csiky-napot mégis megtartjuk, ekként ünnepelve meg az intézmény és az aradi középiskolai oktatás 275. évfordulóját. Ebből az alkalmából online vetélkedőt hirdettünk 5–8., illetve 9–12. osztályos csikys tanulók számára. A gimnazistáknál ötfős vegyes csapatok jelentkezhetnek, a középiskolásoknál pedig háromfős csapatok.

A vetélkedő három fordulóból állt. A „*Tanulj a múltból!*” jelmondatú fordulóban a középiskolásoknak olyan matematika-, magyar-, történelem-, illetve közgazdaság-feladatokat kellett megoldani, amilyenek 100–150 évvel ezelőtt tették próbára a diákokat. Az 5–8. osztályosokra ebben a körben kreatív szövegalkotási feladat várt, melynek központi témája az iskolai élet volt a diákság szempontjából.

A második forduló jelmondata „*Élj a jelenben!*” volt, s a diákoknak online, kvíz formájú feladatokat kellett megoldani, amelyek a tárgyi tudás mel-

lett a kreativitást, az ügyességet, a gyorsaságot is próbára tették.

A harmadik fordulóban – „*Láss a jövőbe!*” – a csapatoknak egy max. háromperces videót vagy PowerPoint bemutatót kellett készíteniük arról, hogy miként fog működni/kellene működnie a Csiky Gergely Főgimnáziumnak 2045-ben (a 300. évfordulón) ahhoz, hogy az ország egyik legjobb középiskolája legyen, mint ezelőtt 100 évvel. Az elkészült prezentációkat egy zsűri előtt kellett megvédeniük a diákoknak.

Az eredményhirdetésre 2020. december 11-én, a Csiky-napon került sor, szintén online, a Zoom platformon. Az ünnepséget Spier Tünde igazgatónő nyitotta meg, majd a verseny rövid értékelése után következett a díjazottak kihirdetése. Az 5–8. osztályosok kategóriájában a legjobb eredményt Nyári Tamás (VIII. A), Bíró Botond (VII. B), Bíró Mátyás (V. A), Veres Zsombor (VI. A), Halai Erik (V. A) csapata érte el, a középiskolásoknál pedig Back István Levente, Csapó Dávid, Lészay Csaba (XI. A) csapata. Mindkét kategória első három helyezettje, valamint a nagyoknál még két dicséretes csapat (ebben a kategóriában több volt a jelentkező) jutalomban részesült a Pro Schola Csiky Gergely Egyesület jóvoltából.

A Csiky-napi rendezvények elengedhetetlen mozzanata a Csiky-díjasok kihirdetése. Ez most sem maradt el. A végzős tanulók közül Csonka Nikolett, Mészár Anna és Tóthpál Eszter 12. A osztályos tanulók érdemelték ki ezt a kitüntetést.

A téli szünidőből visszatérve tovább folytatódtott az online oktatás, így a félév végére beütemezett „Iskola másként” hetet is az eddigiekhez képest „másként” kellett megrendezni. Hogy a magyar kultúra napjáról ne feledkezzünk meg, úgy döntöttem, hogy ez lesz a témája az „Iskola másként” hét magyaróráinak, s így nem egyetlen napot, hanem egy egész hetet szentelhettünk ennek az ünnepnek. A diákoknak online játékos feladatokat állítottam össze a Wordwall és a Jigsaw Planet online felületeken. Mindegyik játék középpontjában más-más téma szerepelt: a magyar kultúra napja, Kölcsey Ferenc *Hymnusa*, ma-

gyar feltalálók és találmányaik, magyar költők, szólások és közmondások, magyar helyesírás. A játékok közt volt puzzle, anagramma, szókereső, keresztrejtvény, memória játék, labirintus, diagram, játékos kvíz stb. Úgy vélem, hogy ezekkel a feladatokkal sikerült felhívni a diákok figyelmét a magyar kultúra gazdagságára, értékeire.

Végezetül egy kis ízelítő, ha valaki kedvet kapna játszani.

Puzzle (a *Hymnus* kéziratáról készült képet kell kirakni)

<https://www.jigsawplanet.com/?rc=play&pid=02a0a-1540be6>

Szókereső (A *Hymnus* 1–4 sorának szavait kell megtalálni, összesen 12 szót – min. 3 karakteres szavak.)

<https://wordwall.net/play/9841/400/563>

Helytörténet

Ujj János

130 ÉVES A SZABADSÁG-SZOBOR

ADNÁ A MINDENHATÓ!

Hírverés (reklám) nélkül jelent meg az elmúlt év utolsó hónapjában a Szabadság-szobor Egyesület újabb könyve, a *Több mint szobor* című, szép nyomdai kivitelű kiadvány. Abból az alkalomból készült, hogy 130 éve, 1890-ben állították fel városunkban a Szabadság-szobrot.

A hattagú szerzőgárda (Horváth Levente, Nagy Gizella, Bölöni György, Lehoczky Attila, Király András és Siska-Szabó Hajnalka) nem tanulmánykötettel rukkolt elő, a könyvben nincsenek lapalji jegyzetek, tudományos magyarázatok, nincsenek feltüntetve a forrásmunkák. Céljukat eleve jelzi az a tény is, hogy a kiadvány egy oktatási intézménnyel, az Arad Megyei Tanfelügyelőséggel partnerségben jelent meg.

Asociația Szabadság-szobor – Statuia Libertății Arad

Több, mint szobor

130 éves az aradi Szabadság-szobor

ARAD
2020

A Király András szerkesztette, mintegy 140 oldalas könyv tehát nem új kutatások eredményét bemutató tanulmánykötet, „csak” didaktikai célra készült. Azzal a szándékkal, hogy közelebb hozza elsősorban a tanulóifjúsághoz, de minden aradi és nem aradi lakoshoz az itteni magyarság legféltettebb kincsét, a Szabadság-szobrot, amelyet az 1890-es ünnepségen Zala György, a szobrászművész a „**gondozzák, őrizték**” szavakkal több tízezer aradi polgár előtt adott át Salacz Gyula polgármesternek. Az aradiak komolyan vették a megbízást, valóban gondozták, őrizték 130 éven keresztül. Ebből két részletben mintegy 50

évet köztéren. Továbbá közel 80 évet csak emlékeikben, amikor dugdosták előlük, majd fegyve-

res őrizetbe is helyezték. Amikor csak suttogni lehetett arról, hova is rejtették el (felső utasításra) a hagyományainkra féltékenykedő, azt feledtetni szándékozó szélső nacionalista polgári, majd a proletár internacionalizmust hirdető kommunista hatalmasságok.

A könyvismertetőnek azért adtam a fenti címet, mert őszintén szeretném remélni, hogy a Fennvaló segítségével ezt a kiadványt (az általános iskolások bizonyosan pedagógusi segítséggel, a líceumi tanulók önállóan) talán tankönyvként, talán didaktikai segédkönyvként, talán turistakalauzsként használni fogják a megye magyar tannyelvű iskoláiban, tagozatain. Nemcsak egyetlen évben, hanem évtizedeken keresztül. Mert a könyvben fellelhető ismereteket kötelessége lenne tudnia minden aradi magyarnak: summás életrajzi ismereteket az 1849. október 6-án kivégzett vértanúkról (Böloni György összeállítása), az 1848-as forradalmat megelőző reformkorról és a forradalom időszakáról (Lehoczky Attila írása), a szobor állításának és későbbi hányatott sorsának történetéről, az aradi magyar politikusok és szakemberek erőfeszítéseiről (Király András), valamint az alkotás művészi értékéről (Siska-Szabó Hajnalka).

Külön ki kell emelni a rendkívül gazdag, többségében színes illusztrációs anyagot. A világháló, valamint a B&B Helios, a Nyugati Jelen fotótékája, Nagy István (ő a tördelő és a képszerkesztő is) és az alkotóereje teljében váratlanul végleg eltávozott fotóművész, Siska-Szabó Zoltán felvételeinek jóvoltából nyomon követhetőek a várost érintő 19. és 20. századi fontosabb történelmi események, a szobor visszaállításának kísérletei, a várfogságból való szabadulásának körülményei. De megismerhetőek a szoborkompozíció jelképes alakjainak részletei, valamint a restaurálási munkálatok (Kolozsi Tibor kolozsvári munkacsoportja) mozanatai is.

Tudomásom szerint mindeddig még nem jelentek meg a Megbékélés téri 2004-es újraállítás részleteiről készített rendkívül érdekes, hiteles felvételek sem, amelyek szinte dokumentumkötté avanszálják a Szabadság-szobor Egyesület új kiadványát. Mert mindeddig vajon hány aradi polgár láthatott képeket az Aradra bevonuló, debreceni illetőségű hatalmas emelődarukról, azok itteni munkájáról? Avagy a szobor 45 fokos, nem szokványos műszaki körülmények között megvalósított sikeres elfordításáról? És végül a 2004. április 25-i újraállítás felemelő, örömteli képei! A meghívott vendégsereggel és az ünneplő sok száz (ezer?) fős tömeggel.

A kiadványt elolvasva, valamint Barabás Béla megjelent emlékirataira gondolva, hozzátennem: érdemes lenne egybegyűjteni a szobor kiszabadításában és újraállításában közvetlenül részt vevő politikusok, szakemberek (Cziszter Kálmán, Bálint György, Bognár Levente, Kocsis Rudolf, Matekovits Mihály, a kolozsvári restaurátorok) személyes emlékezeit az eseményekről. Mert az emberi emlékezet és az élet is véges. Az érintettek közül a politikus Tokay György, a teret tervező műépítész Sándor István már végleg elment. Bárki, bármikor lehet a soron következő.

A most megjelent könyvnek minden aradi magyar fiatal kezébe, s minden helytörténettel foglalkozó, azt szerető személy könyvtárának polcára el kell(ene) jutnia.

Adná a Mindenható!

*Felvétel az újraállításról
(Szentgyörgyi István fotója)*

Puskel Péter

„CSAK” ZERKOVITZ RUDOLF

MÉRNÖK, KARMESTER, ZENESZERZŐ

Azonos nevű embereknél gyakran megesik, hogy összetévesztik őket. Esetenként ez mindkettőjüknek kellemetlen. A Zerkovitz testvérek (négy fiú és két lány!) azonban játszi könnyedséggel tisztázták az esetleges félreértéseket, hiszen mindnyájan büszkék voltak az „öcsikére”, azaz a fiúk közül a legkisebbre, Bélára, akinek népszerűsége a múlt század első felében szinte páratlannak mondható. Lehet, hogy magukra is büszkék voltak, de ezt ügyesen leplezték.

Zenetanár édesanyjuk nevelési módszerének köszönhetően volt „némi” közük a zenéhez. A szülők azonban anyagilag biztonságosabb pályára irányították a fiúkat. Ott is kiválóan teljesítettek. A muzsika bűvköre azonban egész életüket elkísérte.

A „mi emberünk”, azaz Zerkovitz Rudolf Rezső (1878–1950) elsőéves budapesti műegyetemi hallgatóként megalakította az egyetem szimfonikus zenekarát, és közel egy évtizeden át annak karmesteri tisztét is ellátta.

Zerkovitz Rudolf

A zenekar napjainkban is létezik, működik, tehát Rudolf már azért is megérdemelné, hogy ismerjük, és tisztelettel említsük a nevét. (Csak mellékesként jegyzem meg, hogy akkoriban a Műegyetem főépületének tervezője, majd rektora az aradi születésű Czigler Győző professzor volt.) Akkoriban persze a fiatal mérnökhallgató karmester nem sejtette, hogy gazdag műszaki pályája során valaha köze lesz Aradhoz.

Hát lett!

Zerkovitz Rudolf már kiforrott, tapasztalt szakemberként került 1907-ben Aradra. Mérnöki pályája korábbi szakaszában hosszú ideig a korabeli vasútépítés egyik csúcsteljesítményének tartott bosznia-hercegovinai keskenyágányú vasút épí-

tésénél dolgozott, majd a Gyula környéki vasút igazgatói tisztét töltötte be.

Ekkor hívták meg az Arad-hegyaljai Helyiérdekű Vasúthoz főmérnöknek, majd rövidesen kinevezték vezérigazgatónak. A „Zöld Nyíl” már motorvontatású időszakában is modern és népszerű tömegközlekedési létesítménynek, anyagilag is jövedelmező vállalkozásnak bizonyult, hiszen utas- és áruforgalma évről évre növekedett. Az új intézményvezető azonban távlatokban gondolkodott, és egyik fő kezdeményezője és megvalósítója volt a valamivel több mint 58 km összhosszúságú vonal villamosításának. Elképzeléséhez méltó társra a városi tanácsban talált Lőcs Rezső gazdasági tanácsos személyében.

Egy rövid külföldi tanulmányút után hozzáláttak a kivitelezéshez. Az első magasfeszültségű árammal működő járat 1913. április 10-én elindult Gyorok felé. A világon nyolcadik, a kontinensen pedig az ötödik villamosított vasútvonal volt. (1974-ig Romániában is az egyetlen!) A kivitelezés szempontjából is több műszaki újdonságot vonultatott fel.

A munkálat, egyébként érdekes fázisaival nem terhelem a tisztelt olvasót. Megírtam részletesen az *Aradi sikertörténetek* kötet *Elindult útjára az Arad-Hegyalja Motorosvasút* fejezetében. (IJK, 2010)

Most inkább arról szeretnék röviden beszélni, hogyan illeszkedett be ez a kiváló szakember és zenész a város társadalmi életébe.

Ezt egyetlen szóval tudnám a legfrappánsabban kifejezni: harmonikusan.

Már a neve is felkeltette a helyi értelmiségiek érdeklődését. Nagyon sokan ugyanis az akkor már „befutott” öccsével tévesztették össze. Ilyenkor emberünk udvariasan azzal tért ki, hogy ő nem a neves kupléíró, hanem csak egyszerűen Zerkovitz Rudolf. Nem kérkedett mérnökségével, vezérigazgatói funkciójával. De a közeli „rokonsággal” sem. Azt se említette, hogy jómagam is igen jó kapcsolatban áll a zenével és a zeneszerzéssel, sőt a hírlapírással is, hiszen a korabeli országos forgalmazású és helyi lapokban számos szakcikket közölt.

Aradi évei alatt tőzsdei tanácsosként és a Marta autógyár felügyelőjeként is részt vállalt a helyi

gazdasági életben. Az 1890-ben alakult Philharmonia Egyesület lelkes tagjaként zenepártolói tevékenysége is említésre méltó.

Aradon a Batthyány (Episcopiei) utca 10. szám alatti, pár éve lebontott, Tagányi-féle házban lakott.

Béla öccse eközben egyre-másra komponálta a máig is népszerű slágereket: „Mi, muzsikus lelkek”, „Gyere, te nímánd!”, „Éjjel az omnibusz tetején”.

Rudolf a világháború után hagyta el szakmai kiteljesedésének városát. Rövid budapesti mun-

kálkodás után Szegedre költözött, ahol a helyi villamosvasút igazgatói székét foglalta el, majd Csorváson lakott, és itt is halt meg.

Zerkovitz Rudolfról nem neveztek el Aradon utcát, emléktáblát se kapott. Egyike azoknak a kiváló műszaki értelmiségieknek, akik, ahol előfordultak, „sokat tettek le az asztalra”, ám róluk semmit, vagy alig tud valamit az átlag, vagy, pontosabban fogalmazva, a mai aradi lakos.

E szomorú helyzetkép enyhítésére szántam a fenti sorokat.

Sarusi Mihály

MÓZESHITŰEK MINÁLUNK* (1.)

MERT ZSIDÓK – MÓZESHITŰEK (IZRAELITÁK) – MINÁLUNK IS VOLTAK
SPITZERTŐL KOHNIG (1830–1952), MÖG VISSZA (2010–)

Az első zsidót 1830-ban jegyzik föl: 3 mózes-hitű az 1.343 lelkes Kisiratoson, nyilván 1 család – olvassuk a Csanád egyházmegyei évkönyvben. Az 1835. évi türelmi adó kirovásakor Csanád megyében egy zsidót vesznek számba: Spitzer Isák ő, aki „2 frt. pengőben” összeggel szerepel az összeírásban. Ekkor, az utóbb legjellegzetesebb kisiratosi zsidó családnévnek mondható Kohnnal legközelebb (Csanád) Apátzán találkozhatunk: Kóhn Áronra 4 pengőforintot róttak ki türelmük jeléül a hatóságok.

A következő jellegzetesebb adatok a kisiratosi mózes-hitű magyarokról – helybéli magyar zsidókról – (izraelitáinkról) az alábbiak.

Mivel mára rég eltűnt innen a zsidóság – s nem azért, mert olyan nagy mehetnéjük volt, a körülmények váltak nekik időközben elviselhetlenné –, s csak az emlékük él, úgy gondoljuk, kicsit többet időzhetünk náluk falurajzunk e fejezetében. Tiszteletünk jeléül is. Amikor lehet, Három-Iratosra – a teljes Puszta-Iratosra, Iratos pusztára – (a három Iratos nevezetű szomszéd falura) tekintve. Főként a tömösvári katolikus püspökség évkönyvei (Schem. Csanad.) nyomán.

1830: az első zsidó a faluban

1835: Spitzer Izsák a böcsületös neve az első mózes-hitűnek Szalbek- (azaz Kis-) Iratoson

1837: 12 zs. a faluban

1838: 3 zs.

1841: 8 + 4 Almás-Iratoson

1852: 18 + 8 + 10 Nagy-Iratoson

1861: 16 5 13

1873: 48 12 6

1880: 43 4 4 + 7 Hatháza

1886: 39 1 5 + 4 Villa Dom. Iratos

1898: 46 0

1902: 73 (Almás-Iratossal együtt) – Almásyiratos akkor már nem falu, kiürült, csak egy kocsmája van. Az ezt működtetők lehettek zsidók; a többi kisiratosi.

1916: 39 5 (Almásiratos helyén kocsmá működik)

1918: a zsidó üzletek és a környező uradalmak kifosztása

1920: 22 magát egyébnek jegyeztető zs.

1930: 41 Kovách G. háromlapos falutörténete szerint, Varga 3 zs. nemzetiségűről s 23 izraelita vallásúról tud.

1941: a Kisiratoson is uszító zsidófaló, volt kurtösi román bírósági elnök, Kokosel kivégzése a vasgárdista „forradalom” leverésekor

1941: 53 „egyéb” nemzetiségű, köztük a zsidók is

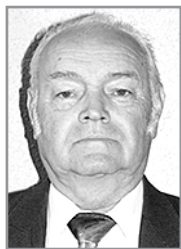
1944. szeptember: rátörnek Kohnra, magyar katonára zavarja ki onnan a fosztogatókat, védi meg a zsidó családot

1952: az utolsó mózes-hitű család, Kohnék távozta

1980: még állnak a Zsidótemető sírkövei

2010: sē híre, sē hamva a Zsidótemetőnek (a Zsidó-gyöpnék is alig); Kohn izraeli leszármazottja kárpótlást kap, a visszanyert vendéglőt bérlelve működteti.

*Részlet a szerző LÖNNI VAGY NEM LÖNNI című írói falurajzából

Dr. Vajda Sándor

KÉT TUDÓSNŐ A GÉNSZERKESZTÉSBEN ELÉRT ÚTTÖRŐ EREDMÉNYEKKEK ÉRDEMELTE KI A 2020-AS KÉMIAI NOBEL-DÍJAT

A kémiai Nobel-díj egyike az Alfred Bernhard Nobel által alapított díjnak, amelyet 1901 óta adnak át a vegyészet területén kimagasló eredményt elért magánszemélyeknek.

1901 és 2019 között 111 tudós kapta meg ezt a díjat, 63 esetben nem megosztottan, vagyis egyetlen tudósra ítélték oda. A díjazottak között 5 nő volt, de 2020-ban a megosztott kémiai Nobel-díjat két nő kapta, ami még sosem fordult elő a legmagasabb tudományos kitüntetés odaítélésakor. A legfiatalabb kémiai Nobel-díjas Frédéric Joliot volt 35 esztendősen, a legidősebb a tavalyelőtti díjazott, John Goodenough, 97 évesen. A díjazottak között 4 tudóst is találunk, akik magyar gyökerekkel rendelkeznek: Zsigmondy Richárd (1925-ben), Hevesy György (1943-ban), Polányi János (1986-ban) és Oláh György (1994-ben) részesültek a rangos tudományos díjban. Romániából származik Stefan Hell, bánsági sváb, a göttingeni Max Planck Biofizikai Kémiai Intézet igazgatója, aki 2014-ben a szuperfelbontású fluoreszcens mikroszkópia kifejlesztésért kapta a díjat.

2020-ban két tudósnőt tüntettek ki kémiai Nobel-díjjal.

Emmanuelle Charpentier a mikrobiológia, a genetika és a biokémia professzora, valamint a berlini Max Planck Intézet patogénkutató részlegének alapítója. 1968-ban született a franciaországi Juvisy-sur Orge-ban. Fontos szerepet játszott a bakteriális CRISPR/Cas9 immunrendszer molekuláris mechanizmusainak felismerésében, ami végül a génszerkesztő eszköz létrehozásához vezetett.

Jennifer A. Doudna 1964-ben született Washingtonban. Napjainkban a Kaliforniai Egyetemen tanít, és a Harvard Orvosi Intézetben dolgozik. Úttörő kutatója volt a katalitikus ribonukleinsav röntgenvizsgálatának, az RNS-interferenciák felismerésének, valamint a CRISPR (Clustered Regularly Interspaced Short Palindromic Re-

A Nobel-díj plakettje

peats – magyarul: halmozottan előforduló, szabályos közökkel elválasztott palindromikus ismétlődések) DNS- (dezoxiribonukleinsav-) szekvenciáknak.

A 2020-as kémiai Nobel-díjasok kutatási eredményei átütő jelentőségűek, mivel az általuk kidolgozott „genetikai olló” alkalmazásával a kutatók sosem látott pontossággal változtathatják meg az állatok, növények és mikroorganizmusok DNS-ét. Bebizonyították, hogy bármelyik DNS-molekula levágható előre meghatározott helyen, és a DNS elvágásával az élet kódja is átírhatóvá válik. De a módszer nagyszerűségét inkább az jelenti, hogy a DNS-részeket nemcsak kivágni lehet az adott helyről a kettős spirálon belül, de erre a helyre be is tudnak illeszteni egy másik, kiválasztott DNS-részt. Ezzel az eljárással potenciálisan bármilyen élőlény DNS-e módosíthatóvá válhat,

bármilyen preferencia szerint. Tehát, a génszerkesztés egy olyan genetikai beavatkozás, amely egy élőlény kromoszómaiban egy DNS-szakasz törlését, beillesztését vagy kicserélését eredményezi. A modern génszerkesztési eljárás új rák-kezelési eljárások alapját is jelentheti a jövőben, valamint az öröklött betegségek leküzdésében is hatásos eszköz lehet. Ez a módszer egy mesterségesen előállított ribonukleinsav-komplexet (CRISPR) használ fel arra, hogy a DNS elvágására képes enzimet (Cas9) a megfelelő helyre juttassa, amellyel így irányított mutációk hozhatók létre. A genomszerkesztési módszert az Egyesült Államokban 2019-ben alkalmazták először sikeresen a daganatos betegségek ellen. A kezelés során a beteg véréből először kiszűrték az immunrendszer T-sejtjeit, amelyeket CRISPR/Cas9 módszerrel úgy módosítottak genetikailag, hogy képesek legyenek felismerni a daganatsejteket, és fel tudják venni ellenük a harcot. Ez a gyakorlatban azt jelentette, hogy három gént kitöröltek, és egy új, negyedik génnel segítették a T-sejteket feladatuk ellátásában. Két betegnél a mielóma multiplexet, az immunrendszer plazmasejtjeinek rosszindulatú daganatos megbetegedését kezelték, a harmadik páciens a kötőszövetben lévő szarkómában szenvedett. Mindhármuknál korábban eredménytelennek bizonyultak a hagyományos eljárások. A génalapú gyógymódok, ha elterjednek, átütő eredményeket hozhatnak a genetikai beteg-

ségek gyógyításában, de a genetikai módosítás jobb termést, ellenállóbb élelmiszer-növényeket is hozhat létre. Segíthet a víz megtisztításában, a hatékonyabb bioüzemanyagok előállításában és az állatokról emberekre terjedő betegségek megelőzésében. Tehát a CRISPR egy hatalmas potenciállal rendelkező módszer, amely jól felhasználva emberek millióinak könnyítheti meg az életét. Claes Gustafsson, a Nobel-díj Kémiai Bizottságának elnöke szerint: „Hatalmas erő rejlik ebben a genetikai eszközben, amely mindannyiunkra hatással van. Ez nemcsak a tudományos alapkutatót forradalmasítja, hanem innovatív eljárásokat is eredményezhet, amelyek úttörő orvosi kezelésekhez vezethetnek.”

Az új génszerkesztési technológiák (mint például a CRISPR/Cas9 is) megteremtik a lehetőséget a DNS nagyon könnyen történő megváltoztatására (csere, törlés, szekvenciák hozzáadása stb.), akár emberek esetében is, alacsony áron. Ezeket a technológiákat a legtöbb tudós „ az évszázad felfedezésének” tekinti, de fontos etikai kérdéseket is felvetnek, amelyek közel sem tisztázottak a módszerrel kapcsolatban.

A kémiai Nobel-díjazottak nevét, munkásságát a Svéd Tudományos Akadémia – a koronavírus-járvány miatt – digitális konferencián ismertette. A díjakat 2021-ben, ünnepélyes keretek között fogják átadni.

Emmanuelle Charpentier és Jennifer A. Doudna

Bátkai Sándor

„TE IS, FIAM, BRUTUS?”

„KÉPMUTATÓK, A FÖLD ÉS AZ ÉG JELENSÉGEIT FELISMERITEK,
E MOSTANI IDŐT MIÉRT NEM TUDJÁTOK FELISMERNI?” (Lk 12,56)

Julius Caesar római császár egyeduralkodójának egy merénylet vetett véget, amelyet a szenátus tagjai – köztük Marcus Junius Brutus – hajtottak végre. Ebben szinte minden történéskutató egyetért. Az biztos, hogy Shakespeare *Julius Caesar* című darabjában szerepel ez a mondat. Valószínű, hogy onnan terjedt el. Arra viszont nincsen bizonyíték, hogy a császárnak tulajdonított mondat valóban elhangzott fia felé. Lehet, hogy csupán az alkotói képzelet eredménye.

Amíg a Teremtő Isten nem állítja végleg félre az embert bűnre csábító Sátánt, megfosztva őt mozgásszabadságától, addig az emberek között folytonosan jelen lesz az ellenségeskedés, és ez olyan méreteket ölt, hogy a gyilkosságokból fakadó halál mindennapi jelenség. Sátán gonosz terve már a kezdetnél is kifejtette hatását. Gondoljunk csak arra, hogy Kain dühös felgerjedésében testvérének, Ábelnek a gyilkosa lett. Ez volt az első valószínűsíthető gyilkosság, hiszen az Úr jobban értékelte Ábel őszinte áldozatát, mint Kainét, ami benne haragot, gyűlöletet ébresztett. A „gyűlölet” szó szinte önmagát magyarázza: akiben a harag egyre „gyűlik”, az előbb-utóbb „ölni” fog! Jézus Krisztus a farizeusokkal való beszélgetésében elmondja, hogy a gyűlölet háttérben mindig a lázadó ősgonosz áll. „Embergyilkos volt kezdettől fogva, és nem állt meg az igazságban, mert nincs benne igazság”! (Jn 8,44) Sőt, Jézus nagyon őszintén elmondja, hogy olykor a Sátán még a családokon belül is ellenségeskedést támaszt: „Meghaszonlik az apa a fiával... az anya a leányával... az anyós a menyével” (Lk 12,53) A külvilágban még sikerebben rombol, akár egy nemzeten belül is. A politikai paletta két oldalán álló pártok milyen elképesztő gyűlölettel tekintenek egymásra! Tekintsünk csak az óceánon túlra, az amerikai elnökválasztást követő botrányos jelenetekre. Isten ítélete azonban utolér mindenkit, aki eszközévé válik a Sátánnak!

Kedves nemzettársaim! Nem történhet a világ-mindenségben semmi, ami az Örökkévaló isme-

retén, tudtán kívül lenne. Mindannyian követünk el hibákat, ezért még fontosabb, hogy kérjük el Isten védelmét a Sátán rossz irányú munkájával szemben. A segítségkérés elmulasztása esetén az Úr időnként megengedi, hogy „belecsúszunk” bűnös, ártalmas dolgokba, amelyek, ha „jön az ébredés”, komoly, de olykor fájdalmas tanulságot jelentenek számunkra. Így történt ez a jeles Dávid királlyal is. Amíg Izrael harcosai a csatamezőn az ammóniak ellen küzdöttek, Dávid palotájának tetején sétálva meglátta Betsabét, a szép természetű, éppen fürdő asszonyt. Megkívánta, majd palotájába vitette, s a találkozásnak eredménye az lett, hogy az asszony teherbe esett. Ezt követően kiderült, hogy a férj – Uriás – Izrael csatáját vívja a harcosokkal. Hogy mentse magát, Dávid ravasz cselhez folyamodott: hazahívatta Uriást, megvendégelve leitatta, majd hazaküldte feleségéhez. Uriás viszont úgy érezte, hogy, miközben csapattársai a harcmezőn életüket kockáztatják, ő nem mehet gondtalanul otthonába. Ekkor még gonoszabb terv következett: Uriás visszament a csatába, magával vitte Dávidnak Joáb fővezérhez intézett levelét, amiben az állt, hogy a leghevesebb küzdelemben Uriást hagyják magára, hogy az ellenség fegyvere által haljon meg. Ezek után az Úr elküldte Nátán prófétát Dávidhoz azzal a céllal, hogy „fejére olvassa” bűnös cselekedetét: paráznaságát és közvetett gyilkosságát. Nátán szavaiból Dávid felismerte végzetesen gonosz tettét, és elismerte vétkeit az Úr előtt. A bűnbeismerést Isten azzal jutalmazta, hogy Dávidnak nem kellett meghalnia, de vétké nem maradhatott következmények nélkül. Ezért Nátán így folytatta az Úr Dávidnak szóló üzenetét: „Éppen a saját házadból fogok bajt hozni rád... mert te titokban cselekedtél, én az egész Izrael előtt, napvilágnál cselekszem”! (2Sám 11,11–12) Nos, a vétkesnek bűnhődnie kellett! Abszoln, Dávid rangidős fia megkívánta a királyi címet. Kecsegtető ígérekkel, titkos megbízottai által nagyszámú népet állított maga mellé, sőt sikerült királyi rangra törő

tervének Ahitófelt, Dávid legbölcsebb tanácsadóját is megnyerni. Az események gyorsan peregetek, Dávid „bűnhődése” elkerülhetetlen volt, menekülésre kényszerült. Isten ígérete azonban továbbra sem változott: Dávid nem hal meg, nem vesztí el királyságát, de el kell viselnie saját fiának összeesküvő lázadását. Végül Absolon a döntő ütközetre Dávid barátjának, a látszólag hozzá csatlakozó Húsajnak haditervét fogadta el, amely nem vezetett sikerre, és Absolon életét vesztette. A tanulság nagyon világosan megfogalmazható: minden bűn ítélettel jár. A bűn hátterében pedig az Örökkévaló Isten ellen küzdő Sátán áll. Az embernek nincs ereje megharcolni a gonosz szellemi hatalmassággal, de fontos tudni, hogy elkérheti és megkaphatja Istennek Jézus Krisztusban adott kegyelmét. Ugyanakkor a szabad döntési jog alapján akár hátat is fordíthat Istennek, és választhatja az örökre kegyvesztett Sátánnal való sorsközösséget!

Drága magyar testvéreim! Egy precedens nélküli világjárványt éltünk át hosszú hónapokon át, és még nincs vége. Az orvostudomány keményen dolgozik a leghatásosabb oltóanyag létrehozásán. Ha sikerül is az emberek fizikai egészségi álla-

potát jó hatásfokkal karbantartani, a nagy gond még mindig megmarad: az erkölcsi zűllés fokozódik, kiveszett világunkból az, amit szentnek lehet mondani! A technikai civilizáció elkápráztatja az embereket, de nem menti meg! A messze elhibázott „szabadelvű gondolkodás” igyekszik mindent megtenni annak érdekében, hogy ne a Biblia legyen az élet zsinórmértéke. Van, aki felismeri ezt, és van, aki nem érzi egyéni felelősségének súlyát. Ezért olykor Isten kibillenti az embereket a sebezhetetlenség érzéséből. Napjaink világhelyzete jól bizonyítja: tehetetlenek vagyunk az emberi erőt meghaladó tragédiákkal szemben. Vegyük tudomásul, ismerjük fel az aktuális eseményekből, hogy a végidők napjait éljük: „Élek én, így szól az Úr, bizony előttem fog meghajolni minden térd... mindegyikünk maga fog önmagáról számot adni Istennek!” (Róm 14,11–12) Nincs olyan, hogy meghúzódok majd „a senki földjén”!

Adja Isten, hogy az örökkévaló Ige kössön össze bennünket, és tegyen testvérekké. Istentől a kegyelmet elkérő, egymást szeretettel elfogadó magyar hívó testvérekké!

Horváth Csaba

A VAKCINA

Mennyei Atyánk, köszönjük neked, hogy meghallgattad imádságainkat, és megkegyelmeztél ennek a világnak. Áldunk és magasztalunk szeretetedért, hogy nem hagytál magunkra a járvány idején, és védőoltással ajándékoztál meg bennünket. Köszönjük, hogy imádságot meghallgató mennyei Édesatyánk vagy és maradsz. Ámen. Elfújtam a gyertyákat. Vége az esti áhítatnak. Papocska, papocska, csóvalta a fejét az ördög a hátsó padban. Nem változtál semmit, amióta itt jártam. Ugyanolyan naiv és hiszékeny vagy. Szánalmasan naiv és idegesítően hiszékeny. Miért? Mi rosszát mondtam? Ez a zagyvaság, amit az előbb is itt elkántáltál. Nem kell ez már senkinek. Szóvirágok. Frázisok. Figyelj, a múltkor pár hónapja már elmondtam. Most itt a védőoltás, és nem kell az embereknek. Igen, tudom – válaszoltam kicsit szomorúan. Mert félnek az emberek. Bizalmatlanok. Nem tudják, mi van benne. Miért, a párizsi-ban tudják, mi van? Nem, nem tudják, szerintem.

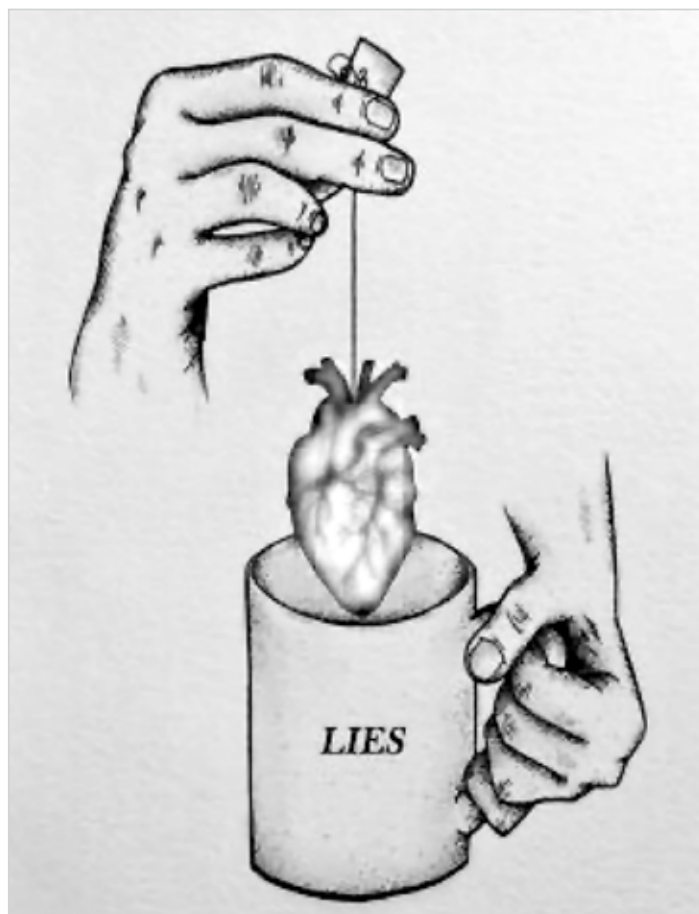
Amúgy én sem tudom. És te? Az ördög megrázta a fejét. Fogalmam nincs. De amíg te itt az öregurat ajnároztad, meg kérted a védőoltást, azt gondoltad, én majd ölbe tett patával ülök és nézem? A patákat a te kedvedért vettem fel ma is, mert te olyan konzervatív lutheránus vagy. Nemde? Az vagyok. Látom, hogy nem ültél tétlenül – rogytam le egy padba. Elcsüggedtem. Tudtam, nagyon vesztesre állok most. Eppen láttam valamelyik nap, hogy az emberek azt hiszik, az oltásban egy mikrocsip van. Attól félnek, hogy majd ezen keresztül fogják irányítani őket, meg lehallgatni. Az ördög felnevetett. Inkább felröhögött. És ez egy templomban tiszteletlenség volt. És mondd csak, papocska, kit érdekel, hogy János bácsi mire kattint az interneten, vagy Mari néni mikor teregeti ki a ruhákat a drótra. Vagy mindenki a Pentagonban dolgozik itt nálad? Nem. De félnek. Azt is akartam, hogy féljenek és rettegjenek. Az én ötletem volt ez a csip. Azt mondtam nekik, a fenevad bélyege. Igen, tu-

dom – bólogattam. El is hitték. Fenevad... azt sem tudják, mi az... Azt is tudom – feleltem halkán. A nyomtatott áramkör képét is közölte a tévé, ami a csipben van. És kiderült, hogy egy gitártorzító. Az ördög felröhögött ismét. Igen, az! De nagyon élveztem ezt a poént – folytatta. Én nem annyira, de mit várjak a hazugság atyjától, aki azért jött, hogy öljön, lopjon és pusztítson. Végül is nem volt egy rossz ötlet ez a gitártorzító – folytattam. Mert mindig is ezt csináltad. Eltorzítottad a harmóniát, az angyalok karát, a szférák zenéjét, mindent, ami szép, az Úr hangját. Valóban. Így csináltam a legelején, csak egy kicsit torzítottam az öregúr parancsán, és máris elcsúszott az első ember. Ahogy te mondanád, teflonnal vontam be a szívüket. Papocska, ez egy egész jó hasonlat volt. De elárulom, mivel ragasztom fel a teflont. A hiúsággal. Annál jobb ragasztó nem létezik. Kitálaltam ezeket a közösségi hálókat, ahol mindenki szerepelhet egy kicsit, mindenki fontosnak érezheti magát, sőt még szakértőnek is gondolhatja magát, aztán a lájkok... az aztán nagyon jó húzás volt részemről. A siker, nézettség mértékegysége. Ők persze elismerésnek és figyelemnek gondolják. Manapság már mindenkinek van véleménye, mindenki mindenhez ért, nem úgy, mint régebben, hogy csak a politikához és a focihoz. És a hiúság olyan betegség, ami nem gyógyítható. Itt nálatok a földön. Te is azért buktál el. Igen. Válaszolt az ördög határozottan. Ez volt a hibám. Olyan akartam lenni, mint az öregúr. Nem vártam meg, hogy olyanná tegyen, magam akartam azzá lenni. Megajándékozott volna, de én, hogy is mondjam, túl büszke voltam, ezért ez lett belőlem. Bukott. Nincs bennem jóakarat, együttérzés, csak gyűlölet és gonoszság. Semmi szánalom. Bűnbánat. Sőt büntudat sem. Ezért, míg van egy kis időm, magammal rántok mindenkit, akit csak tudok. Mindenkit azért nem tudsz. Azokat, akik az Úrral járnak, nem tudod. Így igaz – sóhajtott az ördög. Milyen egyszerűen fogalmaztál. Az emberek elbonyolítják az egész hitet, szertartásokat, pedig csak annyit kell tenni, hogy az öregúrral járjanak. Ez volt a gondom Énokkal és Nóéval is, meg még jó néhány alakkal. Mind az Úrral jártak. Ahogy mondtad. De bevettem a nagy torzítót. Eltorzítottam a Bibliát. Igen. Így igaz. Már nem az Isten beszédét látják benne, hanem egy vastag könyvet, amit ugyancsak emberek írtak, és mivel emberek vetették papírra, tévedhettek, és bizonyára tele van hibával meg mesével. Elhitetted, eltorzítottad, hogy nem lehet megérteni, ezért nem is olvassák. Bezzeg régen – gondoltam. De most minden a

feje tetejére állt. Mint amikor Bach zenéjét visszafelé játsszák, felborulnak a harmóniák, és olyan, mintha a sátán zenéjét hallanád. A gitártorzító azért volt jó ötlet, mondom, mert egy koncerten a rocksámán a gitárjába csap, és a torzítón keresztül átmenő hang több ezer embert juttat révületbe, transzba, befolyásolja őket. Pedig a zene harmonikus, mégis torzítva hallják. Harmonikusan torzított hangra, dallamra vonaglanak. Harmonikus torzítás! Ez igen, papocska! Szép meghatározás. Mégsem vagy annyira krumplihaj. Volt még egy hasonló kifejezésed, mi is volt? A rendezett káosz. Na, az is. Mondd, nem akarsz inkább nekem dolgozni? Adok én is egy ilyen fekete ruhát. Kicsit passzentosabbat, de fekete az is. Nem. Jól van, na – felelte az ördög. Mondok én neked valamit, papocska. Amikor ez a Jézus a pusztában volt, odamentem hozzá, és mondtam neki, hogy nézze meg ezt a világot, megmutattam neki a világ országait, és azt mondtam, hogy mindezeket neki adom, ha leborulva imád engem. Már nyitottam is a számat, hogy elmondjak egy jó prédikációt erről, amiben szerepelt volna: Jézus az igével válaszol a kísértésre, az ige a fegyver az ördög ellen, meg ilyenek, de az ördög felemelte a mutatóujját. Tudom, papocska, hallottam ezt a zagyvaságot elégszer, de figyelj csak, Jézus nem mondta nekem azt, hogy nem úgy van, nem mondta, hogy a világ és annak országai nem az enyéim, nem cáfolta meg. Gondolkodtál már ezen? He? Vagy csak lökted a rizsát? A világ az enyém, és nem fogom kímélni, mint az öregúr. Megkocogtatta a szarvait. Tudod, miért van szarva az ördögnek? Nem válaszoltam. A szarv hatalmi jelkép. Azt szimbolizálja, van hatalmam. Valamikor szolgáltam egy olyan helyen, ahol az oltárnak szarvai voltak. Tényleg, az isteni hatalmat jelképezték, hogy Istennek van hatalma a földön. Egyébként a végítélet is azért van az öregúr kezében, mert ha a tiétekben lenne, emberekében sokkal nagyobb pusztítást végeznének, de megnyugtatlak, az övé humánusabb lesz. Ti, emberek egy pillanat alatt elpusztítanátok az egész teremtetést. De az öregúr újjá akarja teremteni. Micsoda felelőtlenség! Na de mindegy. A ti dolgotok. És mondd csak, papocska, te is beveszed az oltást? Igen. Nem félsz? Mitől félsz? Hogy sokkot kapsz, allergiád lehet, és tudom, van is, mert ugyebár én mindent tudok rólad. Mindent éppen nem – pontosítottam. Szóval, mi lesz, ha megáll a ketyegő? He? Mi legyen? Tudom, hová megyek. Az életnek van egy ura is. Valóban? Biztos vagy abban, hogy van túlvilág? Nem abban vagyok biztos, hanem a bűnbo-

csánatban és Isten ígéreteiben. Hiszem, hogy az öregúr állja a szavát. Nem torzítja el. És látod a fényt az alagút végén? A látásomban nem bízom, azt a legkönnyebb becsapni, a fülemben bízom, a hit hallásból van, Isten szól a Biblián keresztül. Boldogok, akiknek szívük tiszta, mert ők az Istent meglátják! – mondtam, és ezúttal én emeltem fel a mutatóujjamat. Akiknek a szíve nincs bevonva teflonnal sem kívülről, sem belülről. Azért nem látjuk Istent, mert nem tiszta a szívünk. Ezért nem járunk vele. Jézus szíve tiszta volt, ezért pattant le róla a kísértésed, pedig te bepróbálkoztál nála is. Mindvégig az Atyával járt. Nos, én nem a csiptől félek, én várom, hogy elpecsételjen. Mert mindig lesz egy maradék. Aki túléli, továbbviszi. Most én mosolyogtam. Bezártam a templomot. Bementem a házba. Leültem az asztalhoz. Vacsorázunk valamit? – kérdeztem Szofiát. Igen – válaszolta. Mi van vacsorára? Maradék. Jó lesz? Maradék? Persze. A maradék mindig jó.

(Kiskapus)

Azt írta az újság

Piroska István

AZ ARADI TÓTH ÁRPÁD NÉPI KOLLÉGIUMRÓL

*Sej, a mi lobogónkat fényes szellők fújják
Sej, az van arra írva: Éljen a szabadság!
Sej, szellők, fényes szellők, fújjátok, fújjátok:
Holnapra megforgatjuk az egész világot!*

(NÉKOSZ-induló)

Az aradi „fényes szelek” nemzedékének sorsa valahogy kimaradt a város 1945 utáni történetéből, legalábbis én eddig nem találkoztam „velük”, pedig a korabeli helyi sajtóban többször szerepeltek. A *Jövő* 1948. február 27-i számában olvasható, hogy Aradon megalakult a Tóth Árpád Népi Kollégium Baráti Köre. Február 29-én az újság már arról adott hírt, hogy megtartották az avatóünnepséget. A cikk tájékoztat a kollégium fontosságáról, valamint arról, hogy itt 13 diák kap majd ellátást és szállást, így biztosítva a tanulás feltételeit.

A március 3-i számban már arról olvashatunk, hogy az aradi kollégium is csatlakozott az Országos Népi Kollégium Héhez, székhelyükön nagyszámú közönség előtt színvonalas műsort rendeztek. Közreműködött a római katolikus elemi iskola kórusa Bartók, Kodály, Kerényi népdalfeldolgozásaival, a Zárda növendékeivel együtt előadták a *Csillagszemű juhász* című színdarabot, Petőfi 1848 című versét, valamint zenei számok hangzottak el hegedűn és zongorán. Az újság alapján szeretném felidézni néhány

diák nevét: Barabás Ferenc, Bíró Imre, Vereczky János, Lukács Lajos.

Maga a „népi kollégium” eszméje az 1930-as években született meg a népi írók, falukutatók jóvoltából. A falvakat járva látták az ott élők embertelen életkörülményeit, a minimális kitörési lehetőséget, ezért a szegény sorsú, többnyire paraszti származású gyerekek számára internátus létesítésével próbálták megteremteni a tanulás, az értelmiségivé válás esélyét. Ez már a két világháború közötti időben is fontos volt, de igazi súlya a '45-ös rendszerváltás után lett a népi demokrati-
kus országokban.

Az idősebb korosztálynak, ha a népi kollégi-
umról hall, Jancsó Miklós filmje, a *Fényes szelek* (1969) juthat eszébe, valamint a kollégisták indu-
lója: „Sej, a mi lobogónkat fényes szelek fújja (...)
Holnapra megforgatjuk az egész világot.” Az akkori
körülmények között a tanulási lehetőséghez jutó,
nehéz sorsú fiatalok, a „fényes szelek” nemzedé-
ke mind Erdélyben, mind az anyaországban még
naivul hitt az „új világban”, az igazabb jövőben
(mint például a nevesebbek közül Nagy László
költő), de aztán hamar rájöttek, hogy inkább őket
„forgatja” a szép eszméket álszentül hirdető szo-
cialista-kommunista rendszer.

Romániában országos szinten 1946 februárjá-
ban dolgoztak ki általános tanulmányi rendet,
majd tavasszal átfogó felmérést is készítettek
a diákság életkörülményeiről, a jövőt illető el-
képzeléseikről. A számbavétel alapjául szolgáló
országos kérdőívet Dancsuly András és Fehér
Imre állították össze, ők mutatták be Aradon is,
majd összesítették az eredményeket. (Fehér Imre
filmrendező, 1926–1975, a sikeres *Bakaruhában*
című film rendezője Aradon született; Dancsuly
András a Bolyai Tudományegyetem pedagó-
gia-filozófia-lélektan szakos hallgatója, későbbi
egyetemi tanár.)

Az eredmények ismeretében, 1946. augusztus
5-én a Móricz Zsigmond Kollégium (Kolozsvár)
felhívást intézett Erdély magyar társadalmához.
„A feladat, amit vállalnok kell, testvérek, kettős, elő-
ször fel kell kutatni azokat a fiatal magyarokat, kikben
alkotó-értelmi erő szunnyad, másodsor, meg kell te-
remteniünk számukra azokat a diákokthoz, ahol
lakást és ellátást tudunk biztosítani számukra, és kö-
zösségi szellemben tudjuk nevelni őket az új időknek
megfelelő munkavállalásra.” (Katona Szabó István:
A nagy remények kora: erdélyi demokrácia 1944–1948,
Magvető Kiadó)

A mozgalmat az EMKE és az MNSZ is támogat-
ta. A felhívás hatására az egyetemeken, középis-

kolákban (Marosvásárhely, Kolozsvár, Temesvár)
sorra alakultak a magyar nyelvű kollégiumok.

Az aradi kollégium működéséről nem találtam
sok anyagot, de azt tudjuk, hogy a vezetője Karczagi
József, nevelőtanára Náhlik Zoltán, székhelye a
Karolina (Crisan) utca 5. szám alatt volt.

Az avatóünnepségen Arad város vezetőségét
Pálincaş Ioan polgármester, Covaciu Nestor, a
Kulturpalota igazgatója, valamint az MNSZ kül-
dötte, Apponyi György képviselte.

A megnyitóbeszédekben a Tóth Árpád név fel-
vételét azzal indokolták, hogy a költő „*Aradon*
született, és (...) finom szavú, lírikus, a proletárok, ele-
settek költője volt.” Ebben a beszédben nagyon szép
gondolat is megfogalmazódott: „*ma a román és a*
magyar már nem ellenségek, az egyetlen cél elérése ér-
dekében igaz barátok.” Beszélni könnyű, tenni már
nehezebb. Mindazok, akik a kemény diktatúra
idején éltek, nem ezt tapasztalták. Abban az idő-
ben azonban még élt „az igaz barátság”. A kölcsö-
nösség elve alapján, Budapesten Mocsáry Lajos
nevét viselő román nyelvű kollégiumot alapítot-
tak 1947-ben. (Bocsári Mocsáry Lajos, 1826–1916,
politikus, a dualizmus korában a magyarság és
az országban élő nemzetiségek megbékélésének
szószólója volt. Az *Olteanul* című fogarasi hetilap
1909 nyarán a nemzetiségek legőszintébb magyar
barátjának tekintette.)

A Magyar-Római Társaság 1945. szeptember
21-én alakult, egy évvel később, október 25-én
emlékünnepeket rendezett Mocsáry tiszteletére.
Az eseményen Kodály Zoltán elnöki megnyitója
után Kosáry Domokos értékelte az ünnepelt tevé-
kenységét.

1947. április 29. és május 7. között tartották a
társaság szervezésében a román kultúra hetét,
amelyen Petru Groza román miniszterelnök és
nyolcvanfős kísérete is részt vett. A kulturális hét
keretében, május 3-án adták át a román tannyelvű
kollégiumot.

1948 júniusában a kollégiumok országos ta-
lálkozóján az „új idők” szelleméhez igazították
a célkitűzéseket: „*minden kollégium a marxizmus-*
leninizmus szellemében fog működni, a Román Mun-
káspárt irányítása alatt, a Román Népköztársaság fel-
virágoztatása érdekében.” (Katona Szabó István, i. m.)

Nem sokkal ezután következett a tanügyi re-
form, az iskolák államosítása. Volt ugyan olyan
elképzelés, hogy ennek alapján az államosított
internátusokat népi kollégiumokká alakítják át, a
valóságban azonban másképp történt: a tanügyi
reform épp azt a diákonállóságot szüntette meg,
ami a népi kollégiumok lényege volt.

Blazovich László

ARADI LABDARÚGÓK SZEGEDEN

A sport már a korábbi időkben hozzátartozott a gazdag birtokosok fiatalságának életéhez, gondolkunk a vadászatokra vagy a lovaglásra. Popularizálódása a polgárság gyarapodásával Angliában a 19. század első felében indult el, majd ez a folyamat a század utolsó harmadában érkezett el Közép-Európába, azon belül a Monarchia Magyarországra. A szélesebb rétegek számára a labdarúgás adta a lehetőséget, hogy bekapcsolódjanak a sportba. Kezdetben a fővárosban, Budapesten, majd vidéken is elterjedt a futball. A Magyar Labdarúgó Szövetség (MLSZ) 1901-ben alakult meg.

A vidék fejlődése hamarosan követte a fővárosit. Az 1908–1909-es évadra kiírták a vidék bajnokságát, majd megalakult a Központi Vidéki Bizottság, amelyhez négy kerület tartozott, a délihez az Aradi Atlétikai Club, az Aradi Postás, a Bácska Szabadkai AC, a Kaposvári AC és a Szegedi Atlétikai Klub. Az 1910–1911-es idényben a futballsport gyors fejlődése nyomán az MLSZ elhatározta kerületi osztályok felállítását. A Délmagyarországi Kerületi Osztály 1912-ben Temesvár székhellyel jött létre. Innen könnyebben tudták irányítani az ország déli része bajnokságának ügyeit. A Kerületi osztály két alosztályra, az aradira és a szegedire tagolódott, ügyeiket egy-egy megbízott végezte.

Az Aradi Atlétikai Club és az Aradi Postás mellett 1910-ben már a kerületi bajnokságban is részt vett az Aradi Vagongyár SE csapata, amely 1910.

szeptember 11-én mutatkozott be Szegeden egy SZAK elleni mérkőzésen. Ez előtt a mérkőzés előtt készült az általunk közreadott felvétel, amelyen a két csapat látható.

A *Szeged és Vidéke* című lap 1910. szeptember 6-i számában adott hírt az eseményről. Mindekelőtt dicsérte az aradi sportéletet, amely már három életképes futballcsapattal (AAC, APostás, AWSE) rendelkezik. A vagongyári csapatban, amely a három közül a legfiatalabb, írja az újság, játszik Schneider, az Újpest-Rákospalota AK egykori játékosa, az AAC bajnokcsapatának jobbszélsője, Fackelmann, valamint ugyancsak az AAC-ból a két Asbóth testvér. Az említett labdarúgók bizonyára fellelhetők a fényképen. A cikk szerzője írását így foglalja össze: „A csütörtöki mérkőzés sem lesz az eddig tartottaknál alacsonyabb nivójú. A waggongyári csapat különben a kerületi bajnokságban is részt vesz, ami szintén alapos tudása mellett bizonyít.”

Piros Dénes

ÉMLÉKEIM A BÁRÓRÓL (2.)

A báró eltávozott, de nem felejtették el...

Erről akkor győződtem meg, amikor öt évvel elmenetele után, 1953-ban, egyetemi tanulmányaim befejeztével magam is a gyár alkalmazottja lettem, és megbíztak a fehéritőrészleg vezetésével. Beosztottjaim gyakran emlegették őt, főleg, ha problé-

mák adódtak a termelésben. Mondták, hogy hiányzik a báró, ő biztosan megoldana mindent. Nem beszélve labdarúgó csapatáról, az UTA-ról, amely, ha gyengébben szerepelt, a szurkolók már kiáltották: hol van a Feri báró, a tizenkettedik játékos? (nyilván anyagiakra gondolva).

Édesapámtól és idősebb ismerőseimtől magam is értesültem további sorsáról. Ezt szeretném most leírni.

Amikor 1948 nyarán elhagyta Aradot, előbb Pestre ment, majd Ausztriában maradt egy ideig. Ott ismerkedett meg Kandó Kálmán, a világhírű, róla elnevezett motorok feltalálójának családjával, akik szintén elmentek Magyarországról. Az akkor negyvenes éveiben járó báró Salzburgban ismerte meg az unokát, Kandó Kittyt, akit elvett feleségül, és akivel rövidesen New Yorkba távozott. Az őt nevelő Károly nagybátyja már 20 éve az Egyesült Államokban élt, így aztán találkozhatott vele. Miután rendezték a családi örökséget, maga is ott maradt. Az elegáns Fifth Avenue-n lakott. Egy orvosi műszereket gyártó cég forgalmazójaként folytatta tevékenységét.

Amikor 1979-ben először jártam Izraelben, meglátogattam Bérczi György sportújságíró barátomat, aki Aradon a báró bennfentesei közé tartozott, és továbbra is tartotta vele a kapcsolatot. Nagy öröömre azt javasolta, hogy hívjuk fel telefonon, és kérdezzük meg, emlékszik-e még a Piros családra. Előbb édesapámat említettem neki, és nagy meglepetésemre, emlékezett rá... „Igen, igen, Piros Gyula a lerakatból; fiatal korában az AAC csapatában játszott.”

Rólam már megfeledkezett, hiszen diákként ismert meg. Azért röviden még elbeszélgettünk... Örök élmény marad számomra ez a nap! A továbbiakban a barátom elmondta, hogy a báró nem tudta elfelejteni azt a megaláztatást, amely Aradon érte. Így aztán gyökereit végleg felszámolta. Bár számos szép emléke megmaradt...

Még az 50-es években meglátogatta őt kedvenc csatára, Bonyhádi Lajos, aki az '56-os események után disszidált Magyarországról. Nem mindennapi találkozás volt. Szóba került sok felejthetetlen esemény. Amikor a vendég egy esetleges labdarúgással kapcsolatos közös terv gondolatával állt elő, a báró finoman leintette: Bonyikám, itt már nem Aradon vagyunk... Különben hiányzott neki Európa. A Davosban levő villájában gyakran nyaralt a család – láttam is egy ott készült fényképet feleségével és a két gyerekkel.

Hú maradt a labdarúgás iránti szeretetéhez, angliai egyetemi éveikhez. Részt vett az 1966-os londoni világbajnokságon.

Élete végéig levelezést folytatott az aradi Reusz Györggyel, mérnök barátjával, aki 1942-ben érettségizett a Katolikus Főgimnáziumban, és Budapestre kerülve gyakran látogatott haza. Tőle bizonyára értesülhetett az itteni történetekről is.

Idősen Floridába költözött. Ott érte a romániai rendszerváltás, de kevés érdeklődést mutatott a restitúciós lehetőségek iránt. Egyedül a Széchenyi (Horia) utcai szép családi ház foglalkoztatta, az a ház, amelyben annak idején városunk legelegánsabb lakása volt... De ennek visszaadását már nem érte meg. Előbb felesége, majd 1997-ben, 87 évesen ő maga is elhunyt.

Halála után fia, Andrew jött el Aradra, és beindította a kárpótlási eljárást. Többször is találkoztam vele, beszélgettünk édesapjáról. Külön elégtételt jelentett számomra, hogy, kérésére, segitettem őt a Neuman vagyonnal kapcsolatos, közjegyző előtt tett, hivatalos tanúvallomásaimmal. Erre többek között azért volt szüksége, hogy kiegészítthesse restitúciós iratait.

Szép gesztusként átengedte a stadion tulajdonjogát Arad városának azzal a feltétellel, hogy Neuman Ferenc nevét viselje.

Pár éve aztán találkoztam az unokával, Neuman Charlesszal is, aki aradi látogatásai során megismerkedett egy szép román lánnyal, akit feleségül is vett, és akivel 2016 óta Los Angelesben él.

Tavaly, október 10-én, a báró születésének 110., valamint az UTA megalakulásának 75. évfordulóján mindketten részt vettek azon az ünnepi megemlékezésen, amelyet az Aradi Turisztikai Információs Iroda szervezett.

Erre én is meghívást kaptam. Az új stadionban számos érdeklődő és pár ismert veterán UTA-labdarúgó előtt beszédet mondtam a két fontos eseményről. Külön kiemeltam az éppen 35 esztendő, a báróra megszólalásig hasonlító unoka jelenlétét.

Így tovább él a Neumanok emléke Aradon.

Én, aki a báró házában szomszédságában lakom, szinte naponta gondolok rá. Már nem folytatom a Neumanokkal kapcsolatos gondolataimat. Meggyőződésem, hogy mindent megtettem, szóban és írásban, ezen nem mindennapi család múltjának ismertetéséért és emlékének jövőbeli megőrzéséért.

A szerző Neuman Charles mellett az új stadionban

Brittich Erzsébet

ARAD HÍRES TUDÓSA

Vízszintes: 1. Vízsz. 47. eredeti művének (1845) címe 13. John ... (1777–1856), angol tengerész, az 1829-ben, első ízben gőzhajóval szervezett expedíció vezetője 14. Agnus ... (Isten báránya), ék. f. 15. Erdélyi Magyar Kulturális Egyesület 16. Vízsz. 47. nagy hatású műfordítása 19. Ásványi fűszer, ék. h. 20. Romániai megye autójelle 21. Borféséség 22. Sugár jele 23. Vízsz. 47. ügyvédi vizsgája után itt volt uradalmi jogtanácsos 25. Idegen utca, röv. 26. Sémák veleje! 28. Az egyik szülő 29. Üresen ráz! 30. Férfi-név 32. Olaszország autójelle 33. Kovászna megyei kisváros 36. Rókafej! 37. Nátrium vegyjele 38. Vízsz. 47. levelező tagja (1832), majd rendes tagja volt 43. Középen kirúg! ék. h. 44. Dehogy! 45. Jószívű 46. Nikkel és argon vj. 47. A mellékelt fotón láthatjuk a tudós (1795–1877) mellszobrát (Kocsis Rudolf szobrászművész alkotása) 51. Kén vj. 52. Keserű, románul 53. Zeusz egyik kedvese, akit a féltékeny Héra tehénne változtatott / a Jupiter egyik holdja 54. Indulatszó 55. Feltételes kötőszó 56. Vízsz. 47. 1861–1864 között fordította magyarra és rendezte hét kötetbe 60. Kötőszó 61. Surrogni kezd! 62. Gyenge, románul 63. Bór vj. 64. Csapatban, ütővel játszott labdajáték (ékezetcsere) 66. Lekvár 68. Szegedi nyelvjárás sajátossága 70. A-val a végén: becézett kerékpár

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	L↓
13					14				15			
16				17				18				I
	19			20			21					22
23			24			25				26	27	
28					29			30	31			
	32		33	34			35		36		37	
38	39	40						41		42		Á↓
43				44		45			46			
47			48		49			50				51
52					53			54			55	
56				57			58		59	L↓		60
61		62					63		64		65	
66	67		68			69		70				

Függőleges: 1. Román gyártmányú terepjáró 2. Gioacchino ... (1792–1868), olasz operaszerző 3. Férjezett nő 4. Lyukas dísz! 5. Vanádium vj. 6. Ősapánk 7. Szarvasféle 8. Kérdőszó 9. Spanyolország autójelle 9. Bee ..., ausztrál együttes 11. Ledőlt kémény! 12. Mezőgazdasági gép 17. Fohász 18. Észak 23. Határozói igenévképző 24. Női becenév 25. Felbontja a szavakat 27. Gyógynövény 29. Azonos mássalhangzók 31. Vissza: ... de Balzac (1799–1850), ék. f. 34. Egymás utáni, megkettőzött magánhangzók 35. Tudta, régen 38. Német kerékpármárka / egymás utáni szolmizációs hangok 39. A Közel-Kelet világnyelve volt Jézus korában 40. Gömbölyű kinövés a (tölgy)fák levelén, melyben darázslárvák fejlődnek 41. Deutérium vj. 42. Zokog 48. Láncfonalat erősítő 49. Királynő a görög mitológiában, az anyai fájdalom megtestesítője 50. Magyarországi zálogházak jelzése 55. Hidrogén vj. 56. Fekete István fecskéje 57. Éktelenül ráz! 58. Kutya 59. Összevissza mer! 65. Üres tán! 67. Zorro betűjele 69. Sál darab! 70. Bór vj.

Decemberi keresztrejtvényünk megfejtései:

Vízszintes: 1. Koszta József 17. Brassó 26. Szentés 37. Kukoricatörők 49. Viharban

Függőleges: 13. Háromkirályok hódolása

Koreck Aladár

REMEMBER

1944-ben kezdődött a német nemzetiségű román állampolgárok Oroszországba hurcolása. A tragikus esemény áldozatairól azóta is minden városban és községben megemlékeznek. Kevés már a túlélő, a hozzátartozók és a rokonok is megfogyatkoztak, így ezeket a megemlékezéseket az egyházak szervezik. Ez az igazi megemlékezés: megrendítő.

Első rész

A német nemzetiségű honpolgárok deportálása Romániából kényszermunkára a Szovjetunióba (1945–1947)

Ezek a tragikus és kizárólag Romániában megtörtént események szinte hihetetlenek.

Három hatalom vitte véghez a szörnyűségeket.

1. A román királyi hatalom a hirtelen átállás miatt szinte teljesen szervezetlen volt, a szovjetek hatalmába kerültek, és csak tizenkét nap múlva kezdődött a rendezés. Ez a tragikus eset csak Romániában történt meg. Ez az egyik bizonyítéka annak, hogy a román állam gyenge volt, és, még ha akarta volna, akkor sem tudta volna megakadályozni a német honpolgárok elhurcolását.

2. A törtető kommunizmus a szovjetektől visszajöttekből állt, és gyors eredményt ért el. Ebben nagy szerepe volt Ana Paukernek és Dr. Petru Grozának.

3. A nyílt behatolásnak köszönhetően a Szovjetunió elérte, hogy Románia nem volt független már az első hónapoktól kezdve.

A német honpolgárokra Tito Szerbiájában is kivégzés várt.

Az átállás után, 1944. december 12-én nemzetközi és szövetséges bizottságok alakultak. Ezek közül a Szovjet Bizottság volt a hatalom. A szövetségeseket mellőzték a határozatokban, de ha meg is említették, szinte semmit sem értek el.

A német etnikai kisebbség egyik részét Moszkvából irányították munkára, és a román hatóságok szolgai módon végrehajtották minden rendelkezésüket, elsősorban a csendőrség, a rendőrség és a sziguranca.

Jellemző volt, hogy Románia és a szövetségesek azt a feleletet kapták minden alkalommal: „A Szovjet Bizottság nem tesz semmi különbséget.”

Az ügyeket Molotov, Visinszky és Vinogradov intézte.

A bizottságokban a döntéseket csak a Szovjet Különbizottság hozta a kényszermunkára küldöttekkel kapcsolatban, ami már januárban elkezdődött. A szovjetek elrendelték, hogy a 17 és 45 év közötti férfiakat deportálják, míg a nőket 18 és 30 év között, de ha 1 éves vagy fiatalabb csecsemőjük volt, magukkal kellett vinniük.

„Vae victis!” (Jaj a legyőzötteknek!)

Anglia miniszterelnöke, Winston Churchill 1945. január 19-én a következőket nyilatkozta és tudatta Anglia külügyminisztériumával:

„Úgy néz ki, hogy aktív álláspontot veszünk az osztrákok, szászok, németek Romániából Oroszországba való deportálása ellen. De figyelembe véve Oroszország szenvedéseit, valamint azt, hogy a támadásokban Románia is részt vett, és szintén figyelembe véve az orosz hadsereg jelenlegi szerepét is a fronton, valamint tekintettel a sok szenvedésre, amit Európa népei átéltek, nem értem, mivel hibáznának az oroszok, hogy száz-százötvenezer embert a fentiek közül Oroszországba vinnének a bányákba dolgozni. Szintén figyelembe kell vennünk: megígértük, hogy Románia sorsát az oroszok kezébe adjuk.

A fentiek fényében én nem hiszem, hogy az oroszok hibáznak, ha bármilyen etnikumú román állampolgárokat az orosz bányákba visznek dolgozni.”

Bibliográfia:

Állami archívum és a külügyi archívum

A román sziguranca csendőrség és rendőrség iratai

Szebeni, temesvári és más városok archívumai, ahonnan megtörtént az elhurcolás

Winston Churchill feljegyzései

NAGYMAMÁM EMLÉKÉRE

A nagymamám háza, meg a többi ház is az utcánkban, vert falú volt. Sehogy sem értettem, mi az: vert falú. Verik a falat? Hogy lesz abból fal? Nemsokára megtudtam, hogyan készül a vert fal. Kormosoknak, a velünk szemben levő házuk mellett hatalmas kert terült el, ahova a legidősebb fiúnak házat építettek, természetesen vert fallal, ami földből készül. Volt min csodálkozni! Akkor láttam először bunkót, kihegyezett, közepes vastagságú egyenes botot, ami kényelmesen beleillett az emberek kezébe. Kétoldalt deszkák voltak, és a deszka közé dobálták a földet, amit szurkáltak, tapostak, bunkóztak. Egy ember ellenőrzött mindenkit. Ott bámészkodtam már, ki tudja, mennyi ideje, elég magasak voltak, amikor leszólt hozzám az egyik ember:

– Feljönnél segíteni?

Nekem sem kellett kétszer mondani. Szaladtam a fal tövébe, egy ember felemelt, az, aki hívott, beemelt, és azt mondta: tapossam a földet. Kezdetben mosolyogtam, válaszoltam a kérdésekre, de mindinkább nehezemre esett a munka. Persze, tudták az emberek, nem nekem való itt a fal tetején okvetetlenkedni. Levettek, és megkérdezték, segítke-e holnap is. Igennel feleltem. Igaz, odahaza nem örült meg az anyám, amikor meglátott: tetőtől talpig csupa szutyok voltam, de élményemet boldogan meséltem.

A faluban majd' minden házban volt legalább egy tehén, igazi magyarfajta, óriási szarvakkal.

Nagymamámnak is volt egy tehene, amit minden reggel kiengedett, amikor jött a csordás. A tehén beállt a többi közé a sorba, és mentek nekem ismeretlen irányba.

– Nagymamám, mi lesz velünk, ha eltéved a tehened?

– Ne félj, kislányom, a tehén nem téved el. Látnod, a többivel megy, az a bácsi meg vigyáz rá.

– Elment, de honnan tudjuk majd, melyik a te tehened?

– Ne félj te egy cseppet sem. Tudja a tehén, hol lakunk.

– Te tanítottad meg?

– Nem. Okos állat ő. Tudja, hol van a házuk.

– Azt még nem mondtad, miért ment sétálni a tehened.

– Nem sétál az, te kis kíváncsi. Kimegy a határba, és ott legel. Eszik.

– Akkor miért adsz neki enni te is?

– Azért adok enni, mert az, amit legelt, nem elég. Most már gyere a konyhába, segíts főzni.

Na még ilyen? A tehén tudja, hol lakik, elmegy legelni, meg még éhetetlenkedik a tetejébe. Itthon is kéri az eledelt.

Legérdekesebbek voltak a bivalyok a járomba fogva. Néha akaratoskodtak, ha eső után nagyobb sáros vízhez értek, beleheverték volna, és a gazdának nem kevés időbe tellett, mire talpra állította ismét őket. Sok volt a mura ló, mert azok erősek és kitartóak.

Akkor azt sem tudtam, létezik kondás is a faluban. Annak aztán sokkal nehezebb volt a dolga, mert a sok fekete szőrű malac, disznó, nekem úgy tűnt, nagyon gyorsan szalad. A kondásnak is kapkodni kellett a lábát utánuk. Általában fiatal ember vagy legény volt a kondás. Nagy ostorával hol ide, hol oda legyintett, meg durrogott is. Akkorát szólt, mintha lőttek volna. Volt a gulyásnak is karikás ostora, csak arra nem figyeltem fel.

– Na, nagymamám, most mondd meg nekem, ezek a rohanó disznók, hogy érnek haza! Meg se lehet állítani őket.

– Ezek is legelni mennek a határba.

– Húha, akkor lesz keveredés. Szét sem lehet választani a teheneket a disznóktól.

– Nem egy helyen legeltetnek. Hogy gondolhatsz ilyen?

– Jól van, no! Mit szól a gazda, akinek a földjén legeltetnek, vagy kukoricatörés után mennek oda?

– Örül. Van, aki még fizet is azért, mert a jószág trágyázza a földjét. Az idén nem vetett be semmit, parlagon áll a földje, mert pihenteti. Az állatok lelegelik a tarackot meg a sok fűvet, könnyebb lesz szántani. A jószág legelés közben trágyázza a földjét.

– Aha, értem.

Értettem a francokat! A trágyát kocsival vitték ki a földekre, az állatok hogy jönnek ebbe a képbe?

Ebben a faluban mennyi nem mindennapi dolog történik!

A juhászról egy kicsivel később tudtam meg kiskoromban valamicskét, amikor a levágott gypájú-

kat hozták az anyámhoz az asszonyok. Nekünk volt rokkánk, és az anyám azon fonta meg a gyapjút. Ha kellett, megkötötte elől gombosra vagy bebújósra a pulóvert. Egy alkalommal beszélgetett egy asszonnyal, akitől birkatúrót, birkatarhót kért fizetség fejében. Akkor hallottam, hogy sokat van távol a férje. Bánátba, szikes területre hajtja a birkákat.

– Anyus, mi a különbség a birka meg a juh között?

– Semmi.

– Akkor miért van két neve?

– Azért, hogy az ilyen birkák, mint te, ekkora marhaságokat kérdezzenek – mondta Giza nenám.

– Ha én birka vagyok, akkor te meg juh vagy.

– Elég volt – szolt közbe az anyám, mert tudta, veszekedés lesz belőle.

Giza nenám kiskoromban nem szeretett, féltékeny volt rám. Csak nyolc év különbség volt közöttünk, ezért azt hitte, elszeretem tőle a nagymamát. Az anyámtól húsz évvel volt fiatalabb.

– Nagymamám, miért van az, hogy néha semmivel sem világítasz, úgy melegsünk a banyakemencének dőlve? Néha használod a mécsest, máskor meg meggyújtod a lámpást. Ilyenkor Giza haragszik, mert másnap tisztítania kell neki a c lindert a koromtól.

– Tudod, kislányom, amikor megvacsoráztunk, az ágyat megvetettük, akkor minek kell a mécsest? Annyi fény beszűrődik az ablakon, amennyi szükséges. Akkor gyújtok mécsest, ha valami dolgom

akad még, meg vacsora közben nehogy a füledbe rakd az ételt – és mosolygott hozzá. – Nem figyelted meg? Ha rajtunk van a sor a tanyázásra, akkor égetem a lámpást, mert a férfiak kártyáznak, mi meg varrunk, stoppolunk vagy kötünk. Most már érted?

Ezt valóban megértettem.

Egy napon nagymamám a kötényébe rakva hozta be az udvarból a tojásokat.

– Miért nem a kezeden hozod őket, mint a kukoricacsöveket, amiket azután lemorzsolunk?

– Figyelj ide, kislányom, megmutatom neked, miért nem lehet a tojást úgy behozni, mint a kukoricát. Most kiveszek egy tojást a kötényemből. Látod? Ráteszem a tenyeremre. Figyelsz?

– Figyelek.

– Most nézd meg, mi történik.

A nyitott tenyerét, amin a tojás volt, megfordította, a tojás leesett a földre és szétloccsant.

– Ugyan anyám – szólalt meg anyus –, most eldobhatunk egy tojást.

– Hallgass lányom! Mondd meg, kislányom, mit láttál!

– Azt láttam, a tojás eltörik, a kukoricacső meg nem. Ezért hozod vigyázva a kötényedben a tojásokat.

– Na látod, mindig tudnod kell, mivel hogyan lehet bánni.

Akkor találkoztam először a gravitáció törvényével, amiről nagymamámnak fogalma sem volt, de igazi parasztlogikával gondolkodott.

Humor

Kövér Péter

EZER SZÓ EGY HÚSBAVÁGÓ KÉRDÉSRŐL, AVAGY A VEGETÁRIÁNUS KANNIBÁL

„Ha meg akarod mondani az igazságot az embereknek, akkor nevettesd meg őket előbb, különben... megesznek” – mondta a filozofálásra hajlamos Frityú, egy krónikusan humorrekedéses szomszédom, szabadon Oscar Wilde után.

Megpróbálom elképzelni, merre halad a világ. Azt hiszem, a képzelőerő azért adatott, hogy az ember elképzelje azt, amivé nem lett, a humor pedig a kárpótlás azért, amivé lett. Ezért is viselem

úgy, mint egy kalapot, az unalom ellen. Neked meg, Nyálas Olvasó, ajánlom, viselj mindig egy univerzális mosolyt a szád körül, mert máshol hülyén nézne ki. Már csak azért is érdemes mosolyogni, mert mindenkit úgysem tudsz meg... enni. Vedd a humort komolyan! Kívülállóként szólok a témához, mert hungarikum, hogy a vonat még el sem indult, máris előkapjuk a kolbászos szendvicset a batyuból.

Márpedig az az igazság, hogy az évek szaporodó számával egyre többet foglalkoztatnak az emberiség aktuális, húsbavágó kérdései. Rájöttem, ha meg akarom valósítani álmaimat, ahhoz előbb fel kell ébrednem.

Hogy egy-két példát említsek hirtelen: a túlnépesedés a Földön, valamint az alultápláltság. Egyrészt bolygónk lakossága állandóan megduplázódik, most hétmilliárd, mire ezt olvasod, már sokkal több, és ami a legfurcsább, ezek mind mások, mint én! Éppen ezért én megpróbálok magam lenni, mert az összes többi... már megvan. Megvallo, én valójában egész más vagyok, mint aminek látszom, csak ritkán jutok hozzá. Másrészt már most nincs mivel táplálni az emberiséget. Vannak koldusszegény országok, ahol a lakosság fele tizenöt év alatti, és nem tudnak úrrá lenni a sáskajáráson. Választhatnak az éhenhalás és az emigrálás között. A fejlett országoknak – és itt ne mutogassunk másra –, azaz nekünk, a gazdag jó öreg Európának – így „E”-vel, mert „E” nélkül már nem gazdag, csak jó öreg Uropa(!) – kötelessége Isten előtti segíteni! Ott segíteni, ahol és amikor szükség van rá. Akkor nem kényszerülnek kivándorolni a gazdag ipari országokba. Egy idegen társadalmi, kulturális, nyelvi, vallási fukar környezetbe. Ezzel megelőzve számtalan konfliktust és szenvedést. Szögezzük le! Nyomor és társadalmi különbség mindig volt, és az emberiség történetét elnézve, mindig is lesz. Ezért „migráncs” volt mindig, és mindig is lesz! Idejönnek, és a villamoson nem adják át a helyüket.

Bátorkodom egy, a logikus gondolkozástól idegen, javaslatot az érintett illetékesek figyelmébe ajánlani. Egyszerű, mint minden megoldott bonyodalom. Ezt a fotót most egy negatívból hívom elő. Nem tudom, de talán egyszerre oldja meg a két fentebb említett gondot: a túlnépesedést és az éhínséget. Javasolom az érintett területeket kannibálokkal benépesíteni!

Ennél még nagyobb gond az itthoni népességfogyás. 1973-ban született utoljára több ember, mint ahány meghalt. Azóta sorvad a régió, veszedelmesen fogyunk. Ezt is elsősorban a migrációval magyarázom. Elmennek a migránsok, ezek a vándormadarak, tőlünk Afrikába, és ott váltanak ki egy demográfiai robbanást. Ez nem jó. Nem jönnek már vissza, és nem hoznak már gyereket. Ha nincs mit csinálni, akkor miért csinálják máshol? Ugye, rájöttél, hogy végig a gólyákról beszéltem?

Ez már egy politikai kérdés, mert a valós élet mindig komplikáltabb, mint a teória. Olvasom, hogy ezek a mai kannibálok egyre nagyobb szám-

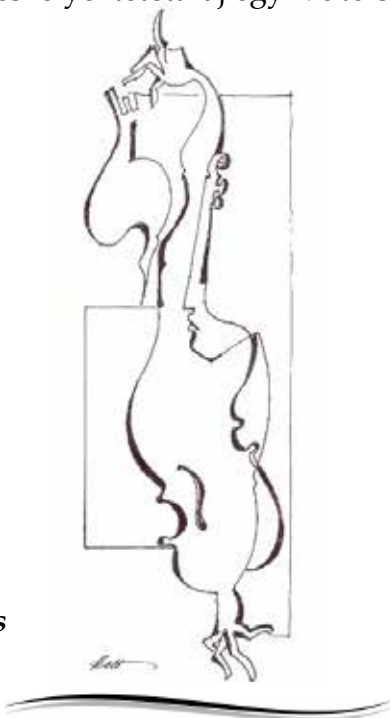
ban vegetáriánusok. Egyre nagyobb számban harapnak a fűbe! Na most mit esznek ezek? Ami a tálba kerül, az vagy kompót, vagy komposzt! Mit szól ehhez a zöldséges, ha bejön a zöldségboltba egy ilyen nyers alak, és... megeszi? A zöldséges sokkal jobban ízlik, ha vegetáriánus, mint egy nekrofág, mert annak az egyik állat a házi kedvenc, a másik meg a házi kolbász. Ne menjünk messzire a vegánokkal, szörnyűek. Egy disznó el bír szaladni, de egy saláta? Én is azzá lettem. Majdnem. Indirekt. De röviddel azelőtt, hogy azzá lettem volna, találkoztam a szerencsém-lacommal. Second hand! Borjú eszik fűvet, én eszem borjút. Nem eszem húsevő állatokat! Nem eszem például oroszánt. Vendéglőben sosem rendelem védett állat húsát. És mi van akkor, ha a védett állat védett növényt legel? És mi van az anyatejjel? Az is káros, mert nem vegán? Pedig milyen gusztusos a csomagolása. A növényevés meg csak akkor káros, ha elkap a csősz. Különböben sem ehetem el a növényevők elől az ételüket. Egy herbáriumot. Nem igaz? Nem nehéz vegetáriánussá lenni. Ehhez csak az kéne, hogy a vágóhidak fala üvegből legyen (Paul McCartney). Darált húst gyúrni ugyanaz, mint egy állatot simogatni, csak később. Hogy várjad el az embertől, hogy ne mészároljon állatot, amikor embert is öl? Én akkor lettem vegetáriánus, amikor kifogtam az első aranyhalat, és volt három kívánságom, ha nem eszem meg. Az első kívánságom az volt, hogy fogjak még egy aranyhalat. Két kívánság megmaradt. A vegetáriánus hátránya, hogy nem mehet disznótorra. Előnye, hogy nem öregszik. Ő hervad. A vegetáriánus, mint tudott, elsősorban azért nem eszik húst, mert olyan, mint a fogyókúrázó zebra, vigyáz a vonalaira. Végül a vegetáriánus sokkal egészségesebben hal meg, mint a carnivor! A múltkor is csalódtam egy bécsisniccel-vendéglőben, és kértem a panaszkönyvet, de aztán nem írtam be semmit. Csak beragasztottam szó nélkül a bécsi szeletet. Mindent meg lehet enni! Mindent? Mi az: nyelve piros, szarva barna? Hát a paradicsom!

De vissza Frityúhoz, aki mindig meg tud nevetetni. Az ő idejében könnyű volt vegetáriánusnak lenni, mert a Ceaușescu-korszakban ezt fentről oldották meg, egyszerűen. Hús nem volt az asztalon. Csak szocska. Esetleg ha felugrott a macska. A mai növényevő két kategóriát fed le. Az egészségtudatos szegmenst és a kisnyugdíjast. Hozzávehetjük még azt, akinek rossz a protézise. Ezeket a rágszálókhoz soroljuk. Rovarevő nincs közöttük, pedig ez mindjárt megoldaná a sáska-

problémát is. Kitenyésztették az abszolút gyümölcs-embert. Feje tők, és töke alma. A hústól meg hasmenést kap.

Tudta, hogy ahhoz, hogy sikeres legyen, jó barátokra van szüksége, mint én. Ahhoz meg, hogy még sikeresebb legyen, még jobb ellenségekre, mint én. Irigylte a szüleit, mert neki sose lesz egy olyan szép gyereke, mint a szüleinek. És okos se. Nem azért csinált hülyeségeket, hanem annak ellenére! Megegyeztünk, ha abbahagyja a valótlanosságok terjesztését rólam, és én sem terjesztem róla az igazságot. Tette volna a szépet egy kannibál hentes vegetáriánus lányának, de az nem jött ki vele a legelőre, mert szinte szégyellte, hogy amit ő nyújtani tud, nem volt növényi eredetű dugvány. Inkább állati. Így pedig nem kellett, hiába volt retkes is, gombás is!

Szavahihető kannibálok kedvenc húsos olvasmánya a... Playboy, és szerintük a vegetáriánus sokkal jobb ízű. Vegeterorristák. Ezt választottam ezredik szónak (számold meg nyugodtan). Tudja ezt egy, az unalomtól veszélyeztetett faj egyik utolsó képviselője.

Kett Groza János
grafikája

NYUGATI JELEN családod NAPILAPJA!

Az előfizetési feltételekről érdeklődjön a 0257-280-751-es telefonszámon.

A Szövétnek nonprofit jellegű, alapítványi kiadvány, önkéntes adományokból tartja fenn magát. A szerkesztők, szerzők honorárium-ban nem részesülnek, a jövőre vonatkozóan sem ígérhetünk, köszöneten kívül, más elismerést.

**KERESSÉK, OLVASSÁK,
TÁMOGASSÁK
A SZÖVÉTNEKET!**

LAPZÁRTA

A következő, áprilisi számunk lapzárta március 25.; a megjelenést április 20-ra tervezzük.

Köszönjük

Balogh-Kárpáti család,
Barta Lázár Erzsébet, Bátкаи Sándor,
Bogdán Ilona, Borzák István,
Budai Tibor, Czeglédi Judit,
Cziszter Kálmán, Görgicze István,
Hențiu Jolán, Ille Györgyi,
Kallós Csaba, Molnár Magda,
Piros Dénes, Rada Éva,
Sajti Éva, Sándor Tivadar,
Szilvágyi Zsolt, Tácsi Erika

nagylelkű támogatását.

Szövétnek

Aradi Kulturális Szemle
XXV. évfolyam, 1. (140.) szám

Kiadja:

Alma Mater Alapítvány, Arad

Web: www.almamaterarad.ro

Bankszámlaszámok:

RON: RO26 BRDE 020S V018 6677 0200
EUR: RO96 BRDE 020S V019 7886 0200
USD: RO20 BRDE 020S V020 2403 0200
HUF: RO71 BRDE 020S V032 8983 0200

Postacím:

310085 Arad

Str. Vârful cu dor nr. 22

Tel: +40/740-955132

+40/257-281140

E-mail: juhaszbela50@gmail.com

ISSN 1454 282 X

Főszerkesztő:

Juhász Béla

Szerkesztőbizottság:

Fekete Réka, Kocsik Krisztina, Matekovits
Mihály, Pataky Lehel Zolt, Puskel Péter,
Rudolf Ágnes, Siska-Szabó Hajnalka,
Kurunczi Ferenc, Szilvágyi Zsolt,
Ujj János

Lapadminisztráció és terjesztés:

Szász Eszter

Korrektúra, technikai szerkesztés:

Rudolf Ágnes

Képszerkesztés: Allerhand István

Rovatcím-grafikák:

Fritz Mihály, Kett Groza János,
Móré-Sághi Annamária

Címlapon: Havas rózsák
(Allerhand István felvétele)
A hátsó borítón: Szürke tél
(Kurunczi Ferenc felvétele)

A terjesztésben együttműködnek:

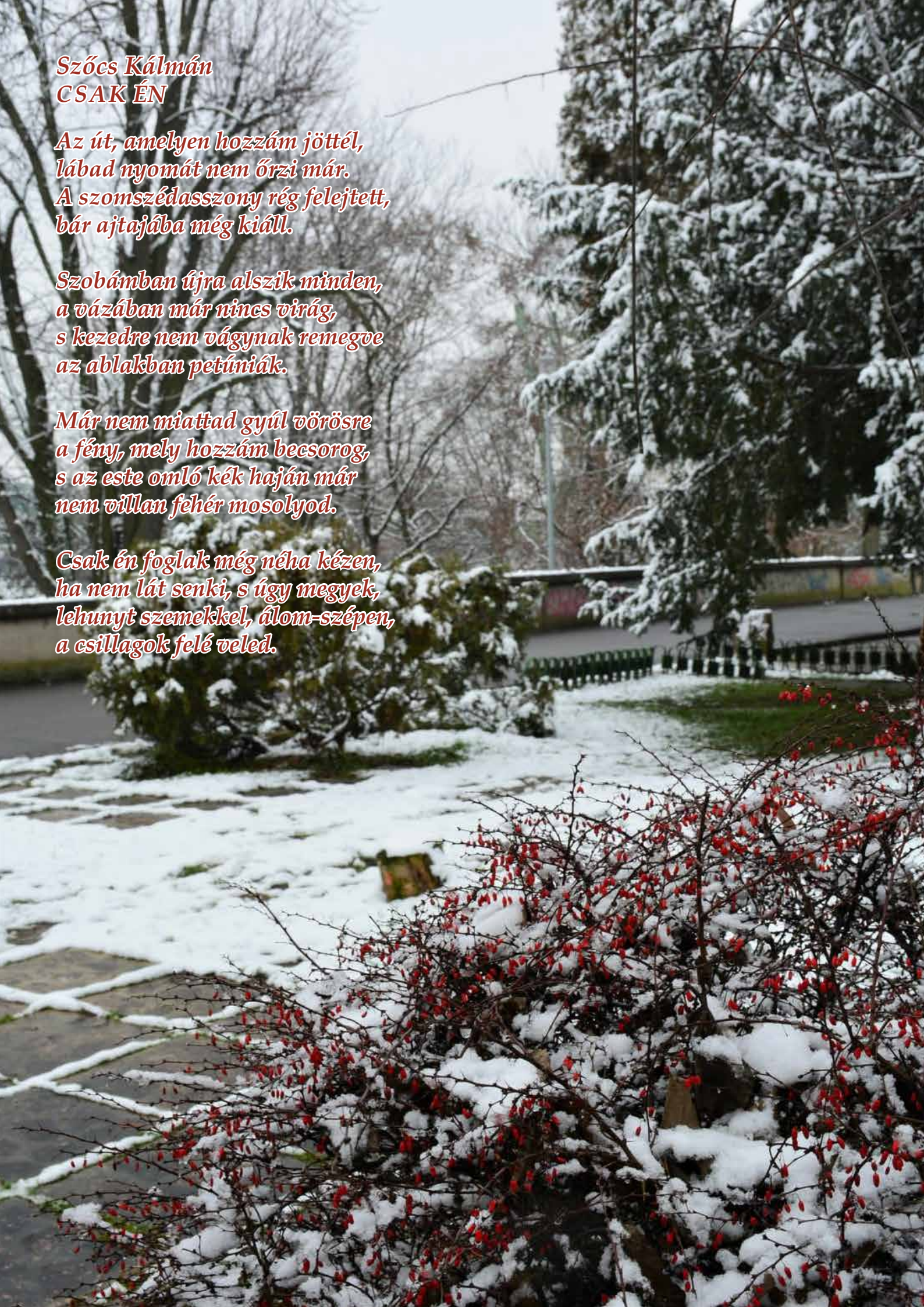
Almási Vince, Back Mária, Bartók Mária,
Brittich Erzsébet, Czeglédi Judit, Erdélyi
Ildikó, Gnant János, Jerger Orsolya,
Koreck Aladár, Molnár Andrea, Pirocska
István, Szilvágyi Sándor, Tóth Hajnalka,
Tóthpál Renáta, Zilahy András

Olaszóink megtalálják a Szövétneket a Jelen
könyvesboltban, az egykori Tulipán melletti
Souvenir Arad ajándékboltban, valamint
egyházainknál és terjesztőinknél.

Nyomdai munkák: Trinom Kft.

MÓRÉ-SÁGHI ANNAMÁRIA TÉLI KÉPEI

A photograph of a winter scene. In the foreground, there's a snow-covered path and a bush with red berries. In the background, there are snow-covered evergreen trees and a fence. The sky is overcast.

Szócs Kálmán
CSAK ÉN

*Az út, amelyen hozzám jöttél,
lábad nyomát nem őrzi már.
A szomszédasszony rég felejtett,
bár ajtajába még kiáll.*

*Szobámban újra alszik minden,
a vázában már nincs virág,
s kezedre nem vágynak remegve
az ablakban petúniák.*

*Már nem miattad gyúl vörösre
a fény, mely hozzám becsorog,
s az este omló kék haján már
nem villan fehér mosolyod.*

*Csak én foglak még néha kézen,
ha nem lát senki, s úgy megyek,
lehunyt szemekkel, álom-szépen,
a csillagok felé veled.*